

บทที่ 4

วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาระบบวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ตามสมมุติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่กำหนดว่า ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพแห่งชาติ พ.ศ.2535ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคทั้งในด้านของ การมีส่วนร่วมของประชาชน การกำหนดประเภทขนาดโครงการ องค์กรที่เกี่ยวข้อง กระบวนการขั้นตอน ผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการติดตามตรวจสอบนั้น สามารถวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

องค์กรที่เกี่ยวข้องในระบบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในทุกๆ องค์กรดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น นับว่าค่อนข้างที่จะมีความสำคัญในแง่ของกระบวนการและรูปแบบ ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันปัญหาขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ก็ยังคงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่ยังมิได้มีการดำเนินการแก้ไขกันอย่างจริงจังเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก) หน่วยงานผู้อนุญาต และผู้ชำนาญการ ศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ¹ ซึ่งเป็นองค์กรหลักของระบบวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยและศึกษาพบว่าในแต่ละองค์กรดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะพบปัญหาและอุปสรรค ดังต่อไปนี้

4.1.1 คณะกรรมการผู้ชำนาญการ

ในปัจจุบันคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างที่จะมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งในโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ

¹ บทบรรณาธิการ, วารสาร Thai Environmental Engineering(มีนาคม-เมษายน 1997), หน้า

รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และโครงการของการ
เอกชน โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติ และจำนวนคณะกรรมการผู้ชำนาญการ
ดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการผู้ชำนาญการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม อันเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 47 วรรค 3 มาตรา 48 และ
มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
กล่าวคือในโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และโครงการร่วมกับเอกชนที่ต้อง
ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ได้ให้อำนาจคณะกรรมการผู้ชำนาญการมีอำนาจหน้าที่ใน
การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อสรุปความคิดเห็นให้คณะกรรมการ
สิ่งแวดล้อม และคณะรัฐมนตรีพิจารณาเพื่อนำมาซึ่งการตัดสินใจต่อไป ในส่วนของโครงการ
เอกชนได้ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหลังจากที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว โดยจะต้องมีการพิจารณาภายใน 45 วันสำหรับรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการแก้ไขหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับ และภายใน 30 วัน สำหรับ
โครงการที่ได้มีการแก้ไขหรือจัดทำใหม่ทั้งฉบับ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายสั่ง
อนุญาตแก่เจ้าของโครงการที่ได้รับความเห็นชอบในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม จากคณะกรรมการผู้ชำนาญการต่อไป

2. คุณสมบัติ

ตามบทบัญญัติในมาตรา 48 วรรค 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการ
เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด ตามประกาศ
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้ง
คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดย
คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องมีคุณสมบัติ และองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1. คุณสมบัติของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

2.1.1. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

2.1.2. ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

2.1.3. ไม่เคยได้รับโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่ได้ทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

2.1.4. ไม่เคยทำ หรือมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เป็นเท็จ

2.1.5. คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องสำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างน้อย 7 ปี

2.2. องค์ประกอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

2.2.1. เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ประธาน)

2.2.2. หัวหน้าส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย สำหรับโครงการหรือกิจการที่จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือผู้แทน (กรรมการ)

2.2.3. หัวหน้าส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทน (กรรมการ)

2.2.4. ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 7 คน ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแต่งตั้ง (กรรมการ)

2.2.5. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(เลขานุการ)

3. จำนวนคณะผู้ชำนาญการ

คณะกรรมการผู้ชำนาญการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา 48 วรรค 5 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในปัจจุบันประกอบไปด้วยคณะกรรมการทั้งหมด 12 คณะ ซึ่งเมื่อรวมกับ

คณะกรรมการผู้ชำนาญการในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมอีก 3 คณะ จะทำให้มีคณะกรรมการผู้ชำนาญการทั้งหมด 15 คณะ อันประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้²

ที่	รายชื่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการ	ประธาน	ฝ่ายเลขานุการ
1	คณะกรรมการผู้ชำนาญการนโยบาย แก้ไขปัญหาคอนกรีตขัดแย้งที่เกิดจาก การดำเนินโครงการขนาดใหญ่	นายปริญญา นุตาลัย	สผ. ³
2	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านอุตสาหกรรม	ลสผ. ⁴	สผ.
3	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านโครงการที่พักอาศัย บริการชุมชน และสถานที่พักตาก อากาศ	ลสผ.	สผ.
4	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านโครงการพัฒนา แหล่งน้ำ	นายปริญญา นุตาลัย	สผ.
5	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตจัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	ลสผ.	สผ.

² www.onep.go.th/committee/

³ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

⁴ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมของโครงการส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และโครงการร่วมกับ เอกชน	นางปราณี พันธุมสิน ชัย	สผ.
7	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และโครงการร่วมกับ เอกชนด้านคมนาคม	นายสัมพันธ์ สมชีวิตา	สผ.
8	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านโครงการเหมืองแร่	ลสผ.	สผ.
9	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านโครงการสำรวจ และ หรือปิโตรเลียม	ลสผ.	สผ.
10	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมโครงการโครงสร้าง พื้นฐานและอื่นๆ	ลสผ.	สผ.
11	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านโครงการพลังงาน	ลสผ.	สผ.
12	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ	นายปริญญา นุตาลัย	สผ.

	สิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างเครื่อง ปฏิกรณ์ปรมาณูวิจัย		
13	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เบื้องต้นในเขตพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมบริเวณจังหวัดภูเก็ต	ผู้ว่าราชการจังหวัด ภูเก็ต	สำนักงานจังหวัด ภูเก็ต
14	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เบื้องต้นในเขตพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมบริเวณจังหวัดกระบี่	ผู้ว่าราชการจังหวัด กระบี่	สำนักงานจังหวัด กระบี่
15	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เบื้องต้นในเขตพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมเมืองพัทธยา จังหวัดชลบุรี	ผู้ว่าราชการจังหวัด ชลบุรี	สำนักงานจังหวัด ชลบุรี

จากอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติ และจำนวนคณะกรรมการผู้ชำนาญการดังที่ได้
กล่าวไว้ข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์กับระยะเวลา ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการของเอกชน ตามมาตรา 49 วรรค 1 และวรรค 4 แห่ง
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 จะพบว่าประเด็น
ปัญหาที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. เมื่อพิจารณาจากระยะเวลาในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะพบว่ามาตรา 49 วรรค 1 และวรรค 4 ได้กำหนดระยะเวลาในการ
พิจารณาของผู้ชำนาญการไว้เป็นระยะเวลา 45 วัน สำหรับรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ที่มีได้มีการแก้ไขและจัดทำใหม่ทั้งฉบับ และ 30 วันสำหรับรายงานการวิเคราะห์ที่ได้มีการแก้ไข
และจัดทำใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวถือว่าเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างที่จะน้อยเกินไปเมื่อ
เปรียบเทียบกับรายละเอียด และจำนวนหน้า ที่ค่อนข้างมากของตัวรายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงทั้งเมื่อพิจารณาจำนวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่

เสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการในปี พ.ศ.2547 พบว่ามีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการประเภทเหมืองแร่และปิโตรเลียมเข้าสู่การพิจารณาถึง 31 โครงการ โครงการอุตสาหกรรม 31 โครงการ โครงการคมนาคม 11 โครงการ โครงการบริการชุมชนและที่พักอาศัย 194 โครงการ โครงการแหล่งน้ำ 1 โครงการ โครงการพลังงาน 18 โครงการ รวมโครงการในปี พ.ศ.2547 มีจำนวนทั้งสิ้น 286 โครงการ ยังไม่นับจำนวนรายงานเพิ่มเติมที่ต้องมีการแก้ไขและจัดทำใหม่ทั้งฉบับอีก 645 ฉบับ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสามารถที่จะยืนยันได้อย่างชัดเจนว่ามีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณาของผู้ชำนาญการที่ค่อนข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันคณะกรรมการผู้ชำนาญการยังมีระยะเวลาในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จำกัด ซึ่งถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการมิได้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาดังกล่าว จะถือได้ว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการได้รับความเห็นชอบแล้วตามบทบัญญัติในมาตรา 49 วรรค 4 ตอนท้าย ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาให้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

2.การกำหนดคุณสมบัติ ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3(พ.ศ.2535) จะเห็นได้ว่ายังมีได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการ จะต้องไม่เป็นผู้ชำนาญการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการที่มีได้มีการกำหนดลงในคุณสมบัติของคณะกรรมการผู้ชำนาญการดังกล่าว อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ กล่าวคือถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการได้รับการลงทะเบียน จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะทำให้การพิจารณาเกิดการความไม่เียง และไม่เป็นธรรม ในกรณีที่กรรมการผู้ชำนาญการบางคนเป็นผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเป็นกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในโครงการเดียวกันได้

3.จากหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3(พ.ศ.2535) จะเห็นได้ว่ากรรมการผู้ชำนาญการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีกรรมการที่มาจากภาคประชาชน หรือองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม เข้ามาอยู่ในองค์ประกอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวทำให้บางครั้งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ มีปัญหาในด้านของน้ำหนักความเชื่อถือในข้อเท็จจริงของสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการสำรวจในพื้นที่ ทั้งจากองค์กร

ด้านสิ่งแวดล้อม และจากชาวบ้านในพื้นที่รอบๆโครงการ อันจะนำมาซึ่งปัญหาในการชุมนุมเรียกร้อง และต่อต้านโครงการของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาที่ยุ่งยากในการดำเนินโครงการนั้นๆ ต่อไป

จากปัญหาในเรื่องอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติ และองค์ประกอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการดังกล่าวสามารถมีแนวทางในการแก้ไขได้ดังนี้ คือ ประเด็นแรกในเรื่องของการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา 49 วรรค1 และวรรค4 เป็นระยะเวลาที่น้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เข้ามาสู่การพิจารณา ของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในแต่ละปี จึงสมควรที่จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา49วรรค1 และวรรค4 จากเดิมการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา 48 ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายใน 45 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น 60 วัน และในกรณีที่มีบุคคลได้เสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือได้จัดทำใหม่ทั้งฉบับแล้ว ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน เป็น 45 วัน

ประเด็นที่สองควรมีการแก้ไขคุณสมบัติของคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่3(พ.ศ.2535) ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะต้องไม่เป็นผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

ประเด็นที่สามควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่3(พ.ศ.2535) จากเดิมที่สัดส่วนของคณะกรรมการผู้ชำนาญการส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งมาจากหน่วยงานของทางราชการ เปลี่ยนเป็นให้มีสัดส่วนของคณะกรรมการผู้ชำนาญการที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชน หรือองค์กรด้านองค์กรสิ่งแวดล้อม เข้ามาทำหน้าที่ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในระยะยาวควรที่จะจัดให้มีการกระจายอำนาจ ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ไปสู่ใน

ระดับในส่วนของภูมิภาคและในส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสดูแลรักษา และปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 อีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันได้มีโครงการนำร่องในการกระจายอำนาจการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปสู่ในระดับจังหวัดบ้างแล้ว ทั้งในส่วนของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination) โดยแบ่งออกได้เป็น

1. รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันได้มีการออกประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2543) และประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 19 (พ.ศ.2543) กำหนดให้ทุกจังหวัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการขึ้นมาพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เฉพาะโครงการประเภทที่พักอาศัย บริการชุมชนและสถานที่พักตากอากาศ จากข้อมูลของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁵ พบว่าปัจจุบันมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัดรวมทั้งสิ้น 63 จังหวัด และยังมีจังหวัดที่ยังมิได้ดำเนินการอีก 13 จังหวัด ในส่วนของจังหวัดที่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด พบว่ามีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอมายังสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 35 โครงการ เป็นโครงการที่เข้าข่ายตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) และประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 19 (พ.ศ.2543) รวม 33 โครงการ และต้องส่งคืน 2 โครงการเนื่องจากไม่เข้าข่ายตามประกาศข้างต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการอีกกว่า 400 โครงการที่ได้รับการอนุญาตให้ก่อสร้างโครงการแล้ว แต่ยังมีได้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และกำลังเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด

อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปสู่ในระดับจังหวัดของประกาศทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว ยังถือว่ามีใช่เป็นการกระจาย

⁵ เอกสารสรุปการเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการด้านที่พักอาศัย บริการชุมชน และที่พักตากอากาศในระดับจังหวัด สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อำนาจการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมประเภทที่พัก บริการชุมชน และ สถานที่พักตากอากาศ ให้แก่คณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัดอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะโครงการที่อยู่ในขอบเขตของการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ คณะกรรมการในระดับจังหวัดนั้น เป็นโครงการที่ได้มีการจัดให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องตามขั้นตอนกระบวนการในมาตรา 46-51 แห่งพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เท่านั้น ส่วนในโครงการที่ได้มีการจัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามมาตรา 46-51 ก็ยังอยู่ในอำนาจการ พิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในส่วนกลางอยู่ ซึ่งในทางกฎหมายแล้วคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการในระดับจังหวัดยังไม่มีอำนาจเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังกล่าว โดยปัจจุบันยังคงต้องอาศัยอำนาจในการเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการใน ส่วนกลางอยู่ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ากระบวนการดังกล่าวตามประกาศทั้ง 2 ฉบับ ถือเป็นโครงการนำ ร่องในการกระจายอำนาจการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับหนึ่ง เท่านั้น

2. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

ในส่วนของรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น ในปัจจุบันได้มีการกำหนดให้ มีคณะกรรมการผู้ชำนาญการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เบื้องต้นในระดับจังหวัดมาพิจารณาให้ความเห็นชอบ ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 24 (พ.ศ.2548) โดยมีการพิจารณาตามประเภทโครงการหรือกิจการตามที่ระบุไว้ในประกาศ กฎกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่าด้วยการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการ คุ้มครองในพื้นที่แต่ละจังหวัด ซึ่งในปัจจุบันได้แก่จังหวัด กระบี่ ภูเก็ต เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พื้นที่อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอท่ามาย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอ หัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งมีการพิจารณารายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อมเบื้องต้นที่ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือได้จัดทำใหม่แล้วทั้งฉบับ ยกเว้นโครงการหรือ กิจการของส่วนราชการ หรือโครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ฉบับที่ 1(พ.ศ.2535) ฉบับที่ 2(พ.ศ. 2535) และฉบับที่ 3(พ.ศ.2539) พร้อมทั้งแจ้งผลการพิจารณาให้สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับทราบและมีความเห็นต่อไป

จากการดำเนินการกระจายอำนาจการพิจารณารายงานการวิเคราะห์

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดนั้นพบว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับของจังหวัด พบว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด ที่ได้รับการแต่งตั้งตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 19(พ.ศ.2543) และฉบับที่24 (พ.ศ.2548)นั้น ส่วนใหญ่ยังคงค่อนข้างที่จะมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานด้านการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมค่อนข้างที่จะน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับคณะกรรมการผู้ชำนาญการในส่วนกลาง ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ทำให้บางครั้งคุณภาพในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นต่ำกว่ามาตรฐาน รวมทั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัดบางคนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณารายงาน เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือผู้แทนองค์กรเอกชน เป็นผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น หรือเป็นเจ้าของหรือมีหุ้นอยู่ในโครงการหรือกิจการ ที่ตนเองได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด ทำให้การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นค่อนข้างที่จะไม่มีความโปร่งใส และมีความอ่อนแอเป็นพิเศษ

จากปัญหาข้างต้นเมื่อนำมาวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า โครงการที่พักอาศัย บริการชุมชน หรือที่พักตากอากาศ และโครงการที่ต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น ถือเป็นโครงการที่มีขนาดเล็กและก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนในระดับที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโครงการหรือกิจการในประเภทอื่นๆ ซึ่งโครงการดังกล่าวไม่มีปัญหาในการพิจารณารายงานของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในส่วนกลาง แต่กลับมีปัญหาในการดำเนินการพิจารณารายงานของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของตัวแทนที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานราชการในพื้นที่ อันมีสาเหตุมาจากการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ บุคลากรที่มีคุณวุฒิหรือมีความชำนาญในด้านของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังมีจำนวนบุคลากรที่ค่อนข้างที่จะน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับการคุณภาพของงานที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถเป็นอย่างมากในการพิจารณารายงาน แนวทางการแก้ไขจึงควรที่จะต้องมีการส่งเสริมในด้านของการฝึกอบรม การให้องค์ความรู้ การจัดให้มีการสัมมนาทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งจัดการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญเป็นระยะๆ จากหน่วยงานราชการในส่วนกลาง เพื่อที่จะสามารถทำให้มีการพัฒนาบุคลากรที่เพียงพอต่อการรองรับการกระจายอำนาจที่อาจจะจะมีมาในอนาคต ซึ่งแนวทางดังกล่าวต้องใช้ทั้งระยะเวลาและ

งบประมาณจากภาครัฐเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุน นอกจากนี้ในการกำหนดคุณสมบัติของตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการผู้ชำนาญการในระดับจังหวัด ควรจะมีการกำหนดให้กรรมการต้องมีชื่อเป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม และจะต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียกับโครงการหรือกิจการ หรือคาดว่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในโครงการหรือกิจการ ที่ได้มีการกระจายอำนาจการพิจารณาออกไปในระดับจังหวัด ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะทำให้การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดมีความเป็นธรรมและโปร่งใสมยิ่งขึ้น

4.1.2 ปัญหาผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ตามมาตรา 51 วรรคแรก พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม(ในขณะนั้น) โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจกำหนดให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องจัดทำหรือได้รับการรับรองจากบุคคล ซึ่งได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ได้ โดยที่ในมาตรา 51 วรรค 2 ก็ได้กำหนดให้การขอและออกใบอนุญาต คุณสมบัติของผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะมีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ได้รับใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การสั่งพักและเพิกถอนใบอนุญาต การเสียค่าธรรมเนียมการขอและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง แต่ในสภาพความเป็นจริงปรากฏว่ายังไม่มีการออกกฎกระทรวงตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 51 วรรค 2 นี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงยังคงดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2(พ.ศ.2527) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 อยู่โดยอาศัยอำนาจตามบทเฉพาะกาลในมาตรา 113 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่กำหนดให้บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งซึ่งได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัด หรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะได้มีการออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นจึงพอที่จะสรุปกฎกระทรวงฉบับที่ 2(พ.ศ.2527) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ชำนาญการศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต

1.1.สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือสถาบันวิจัย ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย

1.2.นิติบุคคลที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายไทยอันได้แก่

1.2.1.ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนที่ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดต้องมีสัญชาติไทย

1.2.2.ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดทั้งหมด ต้องมีสัญชาติไทยและทุนของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ต้องเป็นผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและมีสัญชาติไทย

1.2.3.บริษัทจำกัดที่กรรมการบริษัทจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องมีสัญชาติไทย และทุนของบริษัทจำกัดนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ต้องเป็นผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและมีสัญชาติไทย

1.3.นิติบุคคลซึ่งได้จดทะเบียนตามกฎหมายต่างประเทศ แต่นิติบุคคลดังกล่าวต้องมีนิติบุคคลตาม 1.1หรือ1.2 ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้มีสิทธิทำรายงานเกี่ยวกับการศึกษาและมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมเข้าร่วมในการทำรายงานด้วย

1.4.รัฐวิสาหกิจซึ่งมีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นแต่ในกิจการของรัฐวิสาหกิจนั้น

1.5.สภาการเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยสภาการเหมืองแร่เฉพาะในกิจการของสมาชิก

โดยกำหนดให้นิติบุคคลผู้ขอรับใบอนุญาตประเภท1.1 และ1.2 ต้องมีสำนักงานใหญ่หรือที่ทำการอยู่ในประเทศไทย และประเภท 1.2และ1.3 ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและให้คำปรึกษาทางวิชาการด้วย รวมทั้งผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเหล่านี้ต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเว้นแต่ได้ผ่านไปแล้วยังอย่างน้อยสามปีนับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

นอกจากนี้ผู้ขอรับใบอนุญาต ต้องจัดให้มีบุคลากร คือผู้ชำนาญการซึ่งต้องอยู่ประจำอย่างน้อย 1 คน และเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องอยู่ประจำอย่างน้อย 3 คน โดยบุคลากรดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.ผู้ชำนาญการอย่างน้อย 1 คน ซึ่งอยู่ประจำเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้ชำนาญการดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1 สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในวิชา
หนึ่งวิชาใดและสาขาหนึ่งสาขาใดดังต่อไปนี้

1.1.1. วิชาวิทยาศาสตร์สาขาสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือ
สุขภาพ

1.1.2. วิชาวิศวกรรมศาสตร์สาขาสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ

1.1.3. วิชาเศรษฐศาสตร์สาขาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม

1.2. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานการส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด

1.3. ไม่เคยมีส่วนร่วมในการทำรายงานในส่วนที่เป็นเท็จ เว้นแต่
ระยะเวลาได้ล่วงพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งตนเคยมีส่วนร่วมใน
การทำรายงานในส่วนที่เป็นเท็จถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

2. เจ้าหน้าที่อย่างน้อย 3 คน ซึ่งอยู่ประจำเพื่อร่วมในการทำรายงาน โดย
เจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.1. สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในวิชา
วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์

2.2. ไม่เคยมีส่วนร่วมในการทำรายงานในส่วนที่เป็นเท็จ เว้นแต่
ระยะเวลาได้ล่วงพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งตนเคยมีส่วนร่วมใน
การทำรายงานในส่วนที่เป็นเท็จถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

2. บทลงโทษ

ได้กำหนดบทลงโทษไว้ 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

2.1. การสั่งพัก เมื่อปรากฏว่า

2.1.1. ผู้ได้รับใบอนุญาตทำรายงานด้วยความประมาทเลินเล่อจนอาจ
เป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย

2.1.2. ผู้ได้รับใบอนุญาตยินยอมให้ผู้ชำนาญการ หรือเจ้าหน้าที่ประจำ
ของผู้ได้รับใบอนุญาตอื่น ซึ่งถูกเพิกถอนใบอนุญาตเพราะทำรายงานอันเป็นเท็จ หรือซึ่งมีส่วนร่วม
ในการทำรายงานในส่วนที่เป็นเท็จ มาทำรายงาน

2.2. การสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเมื่อปรากฏว่า

2.2.1. ผู้ได้รับใบอนุญาตได้ขาดคุณสมบัติ

2.2.2. ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่จัดให้มีผู้ชำนาญการหรือเจ้าหน้าที่ตามที่
กำหนด

2.2.3. ข้อความในคำขอรับใบอนุญาตในส่วนที่เป็นสาระสำคัญในการขอรับใบอนุญาตตรงกับความจริงทั้งหมดหรือบางส่วน

2.2.4. ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใบอนุญาต ได้กระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการสั่งพักใบอนุญาตซ้ำอีก

2.2.5. ผู้ได้รับใบอนุญาตทำใบอนุญาตอันเป็นเท็จ

2.2.6. ผู้ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต ในกรณีที่เงื่อนไขในใบอนุญาตนั้นได้ระบุว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเป็นเหตุให้เพิกถอนใบอนุญาตได้

โดยมีขั้นตอนในการขอรับใบอนุญาตให้เป็นผู้ชำนาญการศึกษาระดับสูง
สิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

1. ยื่นคำขอรับใบอนุญาต เป็นผู้ชำนาญการศึกษาระดับสูงสิ่งแวดล้อม
2. งานสารบรรณส่งเรื่องให้กลุ่มนิติการ
3. กลุ่มงานนิติการตรวจสอบคุณสมบัตินิติบุคคล
4. กลุ่มงานนิติการส่งเรื่องให้สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
5. สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตรวจสอบเอกสารแสดงคุณสมบัติผู้เสนอขอเป็นผู้ชำนาญการศึกษาระดับสูงสิ่งแวดล้อม
6. สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสรุปคุณสมบัติ ผลงาน และประสบการณ์ของนิติบุคคล ผู้เสนอขอเป็นผู้ชำนาญการศึกษาระดับสูงสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่
7. คณะกรรมการกลั่นกรองขออนุญาต เป็นผู้ที่มีสิทธิจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์ผู้เสนอขอเป็นผู้ชำนาญการ ใน 3 หัวข้อ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะผู้ชำนาญการ ความรู้ด้านวิชาการ และผลงาน
8. คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมพิจารณาขั้นสุดท้าย
9. แจ้งผลการพิจารณา ทั้งนี้มีรายละเอียดขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 60 วัน

เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบวิชาชีพอื่นที่มีลักษณะในการจดทะเบียน เช่นเดียวกับผู้ชำนาญการศึกษาระดับสูงสิ่งแวดล้อมจะพบว่าจะมีการจัดตั้งเป็นสภาวิชาชีพซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งยังมีการกำหนดประเภทสมาชิก การบริหาร

ของสภาวิชาชีพ การขึ้นทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดใบอนุญาต และการควบคุมลงทะเบียนได้อย่างชัดเจน ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างของสภาวิศวกร และสภาสถาปนิก ขึ้นมาเปรียบเทียบ อันมีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.สภาวิศวกร

สภาวิศวกรถือว่าเป็นสถาบันวิชาชีพที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล⁶ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 โดยสภาวิศวกรมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁷

- 1.1.ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- 1.2.พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต
- 1.3.รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในการประกอบวิชาชีพ

วิศวกรรมควบคุม

- 1.4.รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- 1.5.เสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดและการเลิกสาขาวิชาชีพวิศวกรรม

ควบคุม

1.6.ออกข้อบังคับวิศวกรรมว่าด้วยการออกใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม การประพฤตินิติจริยบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ เป็นต้น

1.1 การกำหนดสมาชิก

สมาชิกสภาวิศวกรรมมี 3 ประเภท อันประกอบไปด้วย⁸

- 1.1.1.สมาชิกสามัญ
- 1.1.2.สมาชิกวิสามัญ
- 1.1.3.สมาชิกกิตติมศักดิ์

1.2 การบริหารงานในสภาวิชาชีพ

สภาวิศวกรรมจะทำหน้าที่ในการบริหารงานโดยมีคณะกรรมการสภาวิศวกรรม⁹ ซึ่งจะมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสามัญสภาวิศวกรรมจำนวน 25 คน กรรมการที่รัฐมนตรี

⁶ มาตรา 6 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

⁷ มาตรา 8 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

⁸ มาตรา 11 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

แต่งตั้งมาจากสมาชิกสามัญของสภาวิศวกรรวมจำนวน 5 คน โดยมีนายกสภาที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากกรรมการเป็นหัวหน้าบริหาร⁹โดยอาศัยบทเฉพาะกาลมาตรา 79 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 โดยให้นำกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2505 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

1.3 การขึ้นทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

1.3.1.หน่วยงานรับผิดชอบได้แก่ สภาวิศวกรมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลการขึ้นทะเบียนสภาวิชาชีพ

1.3.2.คุณสมบัติและประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพ

1.3.2.1.กำหนดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม 2 ประเภท คือ

1.3.2.1.1. ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมประเภทบุคคลมี

หลายสาขา ซึ่งมีการกำหนดไว้ 4 ระดับ คือ ภาควิศวกร สามัญวิศวกร วุฒิวิศวกร และภาควิศวกรพิเศษ โดยสามารถเลื่อนระดับของผู้ประกอบวิชาชีพได้

1.3.2.1.2. ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมประเภทนิติบุคคล¹¹

1.3.2.2. คุณสมบัติของผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ควบคุม

ผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมทั้ง 2

ประเภท จะต้องไม่มีคุณสมบัติที่ต้องห้ามตามข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ.2543¹²

1.3.2.3. ข้อกำหนดเฉพาะสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละประเภท

1.3.2.3.1. ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

ประเภทบุคคล จะต้องเป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกวิสามัญของสภาวิศวกร ถ้าขาดสมาชิกภาพใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควบคุมจะต้องสิ้นสุดลงด้วย นอกจากนี้บุคคลธรรมดาที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ยังได้กำหนดให้บุคคลนั้นต้องไม่เป็นโรคตามข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยโรคต้องห้ามการเป็นสมาชิกสภาวิศวกร พ.ศ.2543 ด้วย

⁹ มาตรา33 พระราชบัญญัติวิศวกรพ.ศ. 2542

¹⁰ มาตรา25 พระราชบัญญัติวิศวกรพ.ศ.2542

¹¹ มาตรา49 วรรค3 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542

¹² มาตรา49 วรรค1 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542

1.3.2.3.2. ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ควบคุม ประเภทนิติบุคคล จะต้องมีความสมบัติตามที่พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้ และตามข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ประเภทนิติบุคคล พ.ศ.2543 จะต้องมีส่วนงานใหญ่อยู่ในราชอาณาจักร และต้องมีผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมดังต่อไปนี้ คือผู้ที่เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือกรรมการของบริษัทไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือสมาชิกในคณะผู้บริหารของนิติบุคคลไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือกรรมการผู้จัดการบริษัท หรือผู้มีอำนาจบริหารแต่ผู้เดียวของนิติบุคคล

1.4. การกำหนดอายุการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

ในประเภทบุคคลมิได้มีการกำหนดไว้ เนื่องจากมีระดับของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งหากบุคคลใดต้องการเปลี่ยนเป็นระดับที่สูงกว่าจะต้องมีประสบการณ์ดำเนินงานทั้งระยะเวลา และประเภทของโครงการตามที่กำหนดไว้ จึงจะขอยื่นเปลี่ยนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมได้ ในส่วนของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ประเภทนิติบุคคลกำหนดให้มีอายุ 1 ปี

1.5. การลงโทษ

การควบคุมการลงโทษพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม ตามข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมและการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ พ.ศ.2543 โดยมีคณะกรรมการจรรยาบรรณทำหน้าที่ในการวินิจฉัยในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ได้รับใบอนุญาตประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม¹³ โดยการบังคับใช้ได้เป็นไปตาม ข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยการพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ.2543 โดยถ้ามีการวินิจฉัยว่าผิดจริงจะมีมาตรการในการลงโทษดังต่อไปนี้ คือ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตแต่จะต้องไม่เกิน 5 ปี และเพิกถอนใบอนุญาต

2. สภาสถาปนิก

สภาสถาปนิกเป็นสถาบันวิชาชีพที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล¹⁴ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติพ.ศ.2543 โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้¹⁵

¹³ มาตรา 53 และ 57 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542

¹⁴ มาตรา 6 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

- 2.1. ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม
- 2.2. พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต
- 2.3. รับรองปริญญา อนุปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม
- 2.4. รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม
- 2.5. เสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดและเลิกสาขาวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม
- 2.6. ออกข้อกำหนดสภาสถาปนิกเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนการใช้ใบอนุญาต การกำหนดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม และการประพฤติผิดจรรยาบรรณ เป็นต้น

2.1. การกำหนดสมาชิก

สมาชิกสภาสถาปนิกมี 3 ประเภท อันประกอบไป¹⁶

- 2.1.1. สมาชิกสามัญ
- 2.1.2. สมาชิกวิสามัญ
- 2.1.3. สมาชิกกิตติมศักดิ์

2.2. การบริหารงานในสภาวิชาชีพ

สภาสถาปนิกมีคณะกรรมการสภาสถาปนิกทำหน้าที่ในการบริหารและดำเนินการ¹⁷ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสามัญของสภาสถาปนิกจำนวน 25 คน กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากสมาชิกสามัญของสภาสถาปนิก จำนวน 5 คน โดยมีนายกสภาสถาปัตยกรรมมาจากการเลือกตั้งจากคณะกรรมการเป็นหัวหน้าคณะกรรมการ¹⁸

2.3. การขึ้นทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม

2.3.1. หน่วยงานรับผิดชอบได้แก่ สภาสถาปนิกมีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลการขึ้นทะเบียนสภาวิชาชีพ

2.3.2. คุณสมบัติและประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพ

¹⁵ มาตรา 8 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

¹⁶ มาตรา 11 และ 12 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

¹⁷ มาตรา 33 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

¹⁸ มาตรา 24, 25, 26 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

2.3.2.1. กำหนดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม 2 ประเภท คือ

2.3.2.1.1. ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมประเภทบุคคลมี 4 ระดับ คือ ภาควิชาสถาปนิก สามัญสถาปนิก วุฒิสถาปนิก และภาควิชาสถาปนิกพิเศษ ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถเลื่อนระดับของผู้ประกอบวิชาชีพได้ โดยให้เป็นไปตามข้อกำหนดในข้อบังคับสภาสถาปนิก

2.3.2.1.2. ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมประเภทนิติบุคคล¹⁹

2.3.2.2. ข้อกำหนดเฉพาะสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละประเภท

2.3.2.2.1. ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมประเภทบุคคล จะต้องเป็นไปตามข้อบังคับของสภาสถาปนิกว่าด้วยการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ โดยพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543ยังต้องกำหนดให้ต้องเป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกวิสามัญของสภาสถาปนิก ถ้าขาดสมาชิกภาพใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมจะสิ้นสุดลงด้วย นอกจากนี้ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.2543 ยังกำหนดให้ประเภทบุคคลจะต้องไม่เป็นโรคตามข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยโรคต้องห้ามการเป็นสมาชิกสภาสถาปนิก พ.ศ.2443 ด้วย

2.3.2.2.2. ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ประเภทนิติบุคคล จะต้องมีส่วนงานใหญ่อยู่ในราชอาณาจักร และต้องมีผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมดังต่อไปนี้ คือ ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือกรรมการของบริษัทไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือสมาชิกในคณะผู้บริหารของนิติบุคคลน้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือกรรมการผู้จัดการของบริษัท หรือผู้มีอำนาจบริหารแต่ผู้เดียวของนิติบุคคล

2.4 การกำหนดอายุการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม

อายุของใบประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ประเภทบุคคล มิได้มีการกำหนดไว้ เนื่องจากมีระดับของใบประกอบวิชาชีพ หากบุคคลใดต้องการเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูงกว่า จะต้องมีประสบการณ์ในการดำเนินงานทั้งระยะเวลา และประเภทของโครงการตามที่กำหนดไว้จึงจะขอยื่นเปลี่ยนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมได้ ส่วนประเภทนิติบุคคลมีกำหนดอายุ 1 ปี

¹⁹ มาตรา 49 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

2.5 การลงโทษ

ผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมต้องประพฤติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาสถาปนิก ซึ่งผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพจะถูกกรรมการจรรยาบรรณตรวจสอบตามขั้นตอน ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ระดับ²⁰ คือ ยกข้อกล่าวหา ตกเดือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5 ปี

จากการศึกษาการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาวิชาชีพอื่นๆ พบว่ามีปัญหาอยู่หลายประการที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาที่สำคัญๆ ออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรกมาตรฐานในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อมค่อนข้างที่จะมีปัญหาในด้านของคุณภาพที่ยังไม่ดีพอ ซึ่งสาเหตุมาจากผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เพียงพอในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การที่ผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ได้มีการสำรวจสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่จะต้องมีการดำเนินการก่อสร้างโครงการอย่างจริงจัง รวมไปถึงในกรณีที่ผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นไป เพื่อผลประโยชน์ของเจ้าของโครงการหรือกิจการ ทำให้เมื่อมีการเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการ จะพบว่ามีโครงการที่ไม่ได้รับความเห็นชอบอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อพิจารณาจากจำนวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการในปี พ.ศ.2547 พบว่าโครงการบริการชุมชนและที่พักอาศัยมีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งโครงการที่เสนอเข้ามาใหม่ และรายงานเพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 412 ฉบับ แต่ปรากฏว่าได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการเพียง 131 ฉบับ หรือในโครงการโครงการอุตสาหกรรม พบว่ามีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งโครงการที่เสนอเข้ามาใหม่และรายงานเพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 89 ฉบับ แต่ปรากฏว่าได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการเพียง 39 ฉบับเท่านั้น จากข้อมูลของจำนวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการในปี พ.ศ.2547 ทำให้เห็นได้

²⁰ มาตรา 61 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ.2543

ว่าคุณภาพในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของผู้ชำนาญการศึกษ
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมค่อนข้างที่จะมีปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขต่อไป

ประเด็นที่สองตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2(พ.ศ.2527) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 ข้อ 12 และ 13 ได้
กำหนดให้อำนาจในการพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่ง
ในปัจจุบันคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาผู้
มีสิทธิขอรับใบอนุญาตจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขึ้นมาทำหน้าที่ดังกล่าว
อันเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 48 วรรค 5 โดยมีเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และมีเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเลขานุการ ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการผู้ชำนาญการชุด
ดังกล่าวยังไม่มีการออกข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และบทลงโทษใดจะมีก็แต่เพียงร่างจรรยาบรรณวิ
ชาชีพการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่สำนักวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม จัดพิมพ์เผยแพร่โดยน่าจะมีความเจตนาเพียงเพื่อการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ชำนาญการ
ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ชำนาญการ
ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม บางรายจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปโดยไม่
ถูกต้องและเหมาะสม เช่น คัดลอกเนื้อหาจากรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จาก
โครงการอื่นมาเป็นมาเป็นเนื้อหาของรายงานการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของตน หรือบิดเบือนข้อมูลที่
นำเสนอโดยไม่ได้มีการศึกษา หรือสำรวจข้อเท็จจริงจากโครงการที่จะต้องมีการจัดทำรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพียงเพื่อให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผ่าน
การพิจารณา หรือเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของโครงการ

ประเด็นที่สามตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2(พ.ศ.2527) ได้มีบทบัญญัติลงโทษนิติ
บุคคลผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยการพัก และเพิกถอนใบอนุญาตใน
การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่มียกโทษผู้ชำนาญการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ประจำกับนิติบุคคลผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ประจำกับนิติ
บุคคลผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม อาจไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคล
ในกรณีที่มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเป็นเท็จ หรือทำรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วยความประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

จากปัญหาทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น ควรที่จะมีแนวทางในการแก้ไข
ดังต่อไปนี้ในประเด็นแรกปัญหาคุณภาพในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ของผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ควรที่จะมีการแก้ไขกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2527) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 โดยมีการกำหนดเพิ่มเติมให้มีการจัดระบบ Credit Rating A,B,C หากผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อมคนใดมีผลงานที่ไม่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการให้มีการปรับลด Rating ของผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นลง จาก A เป็น B และ C หากผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อมมี Rating ต่ำกว่า C ก็จะต้องถูกเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งทำให้ไม่สามารถจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ต่อไป

ในส่วนของปัญหาในประเด็นที่สองและสาม เมื่อเปรียบเทียบกับวิชาชีพประเภทอื่นๆ ในประเทศไทยพบว่ามักจะมีการก่อตั้งเป็นสภาวิชาชีพโดยมีกฎหมายรองรับสถานะให้มีสภาพเป็นนิติบุคคล มีการบทกำหนดบทลงโทษต่อสมาชิกที่ค่อนข้างที่จะเป็นรูปแบบ และมีขั้นตอนในการดำเนินการที่ชัดเจน รวมทั้งยังมีการกำหนดคณะกรรมการจรรยาบรรณเข้ามาพิจารณาความผิดของสมาชิกไว้โดยเฉพาะ เช่นในกรณีของ สภาวิศวกร สภาสถาปนิก สภาทนายความ แพทยสภา เป็นต้น ในส่วนของประเทศอังกฤษ ก็ได้มีระบบการควบคุมการตรวจสอบผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยองค์กรเอกชนเข้ามาในการตรวจสอบ โดยมี IEMA (Institute of Environmental Management and Assessment) เป็นองค์กรวิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นมาสำหรับผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องมีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ IEMA ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ Affiliate Member, Associate Member, Full Member, Fellow สมาชิกจะต้องถูกประเมินจากหลักสูตรการฝึกอบรมของสถาบันประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญเฉพาะตัว หรือจากการสัมภาษณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ IEMA ยังมีหน้าควบคุมตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานการดำเนินงาน ของสมาชิกในหลายๆ วิธี เช่น มีการติดต่อสอบถามไปยังลูกค้าที่ได้รับบริการจากสมาชิกถึงมาตรฐานการดำเนินงาน ความพึงพอใจในผลงาน ซึ่งจะมีการดำเนินงานในทุกๆ 2 ปี และต้องยื่นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ IEMA พิจารณาคุณภาพในทุกๆ 3 ปี ถ้าปรากฏว่าคณะกรรมการมาตรฐานในวิชาชีพ (IEMA's Professional Standards Committee's Disciplinary Board) พิจารณาแล้วเห็นว่าผลงานของสมาชิกไม่มีคุณภาพ หรือมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาด คณะกรรมการสามารถเพิกถอนการจดทะเบียน หรือลดชั้นสมาชิกได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ในกรณีที่เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากข้อผิดพลาดของสมาชิกในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ว่าด้วยประการใดๆ เจ้าของโครงการหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวสามารถที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนแทน

จากบริษัทผู้รับประกันภัยได้ โดยสมาชิกจะต้องมีทำประกันความเสี่ยงภัย (Professional Indemnity Insurance) ในทุกๆ โครงการ ซึ่งในบางโครงการอาจมีวงเงินประกันถึง 1 ล้านปอนด์²¹

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาในประเด็นนี้ จึงเสนอให้มีการจัดตั้งสภาวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้นมา โดยมีการกำหนดให้การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นวิชาชีพควบคุม นอกเหนือไปจากสาขาทางวิทยาศาสตร์อื่นๆ ตามที่จะได้มีการกำหนดไว้ต่อไป และในสภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควรมีอำนาจหน้าที่หลักดังต่อไปนี้

1. กระทำกิจการต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของสภาวิชาชีพ
2. ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. พักใช้ใบอนุญาตและเพิกถอนใบอนุญาต
4. การออกข้อบังคับว่าด้วย
 - 1) การรับสมัครสมาชิก ค่าจดทะเบียนสมาชิก ค่าบำรุง และค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากสมาชิก
 - 2) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิก
 - 3) การออกใบรับรอง ใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาต
 - 4) จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - 5) การอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการจรรยาบรรณ
 - 6) อื่นๆ

นอกจากอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพแล้ว ในสภาวิชาชีพควรที่จะมีการกำหนดให้มีการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยควรมีอำนาจหน้าที่โดยหลักดังนี้

1. ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบวิชาชีพวิทยาศาสตร์ตามสาขาที่ได้มีการควบคุมเป็นพิเศษ หรือกระทำการใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนมีสิทธิที่จะประกอบวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคุม เว้นแต่จะได้กระทำการในฐานะเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรับ
2. ผู้ประกอบวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องเข้ารับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มเติมตามหลักสูตรระยะเวลา และสถานที่ฝึกอบรมที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

²¹ www.iema.net

3. ผู้ประกอบวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องประพฤติตาม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งถ้า ปรากฏว่ามีบุคคลได้รับความเสียหายหรือมีผู้ร้องเรียนต่อสภาวิชาชีพ ต้องกำหนดให้มี คณะกรรมการจรรยาบรรณพิจารณา โดยคำสั่งของคณะกรรมการจรรยาบรรณผู้ที่ถูกกล่าวหา สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้
4. กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำผิดตามข้อบังคับของสภาวิชาชีพ โดย ควรมีทั้งความผิดในทางแพ่ง และอาญา

4.1.3 หน่วยงานผู้อนุญาต

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 48 วรรค 2 ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานผู้อนุญาต โดยให้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้อนุญาตนั้นๆ รอกการสั่งการอนุญาตสำหรับโครงการหรือกิจการที่จะต้อง มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไว้จนกว่าจะทราบผลการพิจารณารายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และมาตรา50 วรรค 2 เมื่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ได้ให้ความเห็นชอบในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 49 แล้ว ให้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้อนุญาตซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการพิจารณาสั่งใบอนุญาตหรือต่อ ใบอนุญาต นำมาตรการที่เสนอไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไปกำหนดเป็น เงื่อนไขในการสั่งอนุญาต หรือต่อใบอนุญาตโดยให้ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายใน เรื่องนั้นๆ ด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์ในมาตรา 50 วรรค 2 ก็เพื่อเป็นเงื่อนไขในการให้อนุญาตการ ก่อสร้างโครงการหรือกิจการ รวมทั้งเป็นมาตรการในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นๆ ซึ่งโดยปกติแล้วเจ้าของโครงการหรือกิจการจะต้องปฏิบัติ ให้เป็นไปตามเงื่อนไข หรือมาตราเหล่านี้ แต่ในบางครั้งกลับไม่มีการปฏิบัติตามมาตรการเหล่านี้ อย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงต้องดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือ มาตรการเหล่านั้น²² สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ หน่วยงานใดบ้างที่มีหน้าที่บังคับให้เป็นไปตาม เงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่

²² อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม.(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน,2545),

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ให้คำแนะนำและส่งเสริมให้แก่เจ้าของโครงการหรือกิจการให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือมาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามมาตรการหรือเงื่อนไขดังกล่าวได้ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามเงื่อนไข หรือมาตรการดังกล่าวได้ คือ หน่วยงานผู้อนุญาตในการจัดทำโครงการหรือกิจการ ตามมาตรา 50 วรรค 2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

จากการที่หน่วยงานที่มีอำนาจในการพิจารณาและกำหนดเงื่อนไข ไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีอำนาจในการบังคับให้ปฏิบัติตามมาตรการหรือเงื่อนไขตามที่ตนเองได้มีการกำหนดไว้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งมีอำนาจในการออกใบอนุญาต ทำให้บางครั้งมาตรการและเงื่อนไขต่างๆ ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมิได้ถูกผนวกไว้ในใบอนุญาต ทำให้การศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้ทำมาทั้งหมดรวมทั้งกระบวนการขั้นตอนทั้งระบบ ของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นอันเสียประโยชน์ เพราะไม่มีการนำเอาผลการศึกษาไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจากหลักเกณฑ์ในการให้อนุญาตโครงการหรือกิจการของหน่วยงานผู้อนุญาต พบว่ามีหน่วยงานบางหน่วยงานจากการสุ่มสำรวจที่ปฏิบัติตามมาตรการ และเงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานบางหน่วยงานที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการและเงื่อนไข โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่ปฏิบัติตามมาตรการ และเงื่อนไขตามรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจพบว่า กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกประทานบัตร หรือประทานบัตรชั่วคราว ในการประกอบกิจการเหมืองแร่ ซึ่งกิจการเหมืองแร่ทุกขนาด ได้ถูกกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ให้ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่มีอำนาจในการอนุญาตออกใบอนุญาตได้แก่

1.1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจในการอนุญาต แก๊ซเพิกถอน อาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่ อาชญาบัตรพิเศษ การอนุญาต การแก๊ซเพิกถอน เปลี่ยนแปลงประทานบัตร การต่ออายุและการโอนประทานบัตร รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510

1.2) อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี มีอำนาจหน้าที่สั่งยกค่าขออาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่ ค่าขออาชญาบัตรพิเศษ ค่าขอประทานบัตร อนุญาต แก๊ซเพิกถอน ใบอนุญาตออกตามประกาศกรมทรัพยากรธรณีตามกฎหมายแล้ว ออกเปรียบเทียบคดีความผิดตาม

พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 สั่งจ่ายเงินสินบนแก่ผู้นำจับ และเงินรางวัลแก่ผู้นำจับตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

1.3) ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ มีอำนาจในการรับคำขออาชญาบัตรประทานบัตร และใบอนุญาตตามกรณีที่กฎหมายบัญญัติ กำกับดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510

ในการพิจารณาเงื่อนไขเพื่อกำหนดไว้ในใบอนุญาต กรมทรัพยากรธรณีจะนำเงื่อนไขทุกข้อในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปผนวกไว้ โดยนำเอกสารที่กำหนดโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปเป็นเอกสารแนบท้ายใบอนุญาต โดยเป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 27 (พ.ศ.2517) ออกตามความใน พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ข้อ 5 " ประทานบัตรชั่วคราวตามมาตรา 54 แห่ง พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 ให้ใช้แบบแร่ที่ 5 " โดยในแบบแร่ที่ 5 จะครอบคลุมมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมใน 3 ด้าน คือ

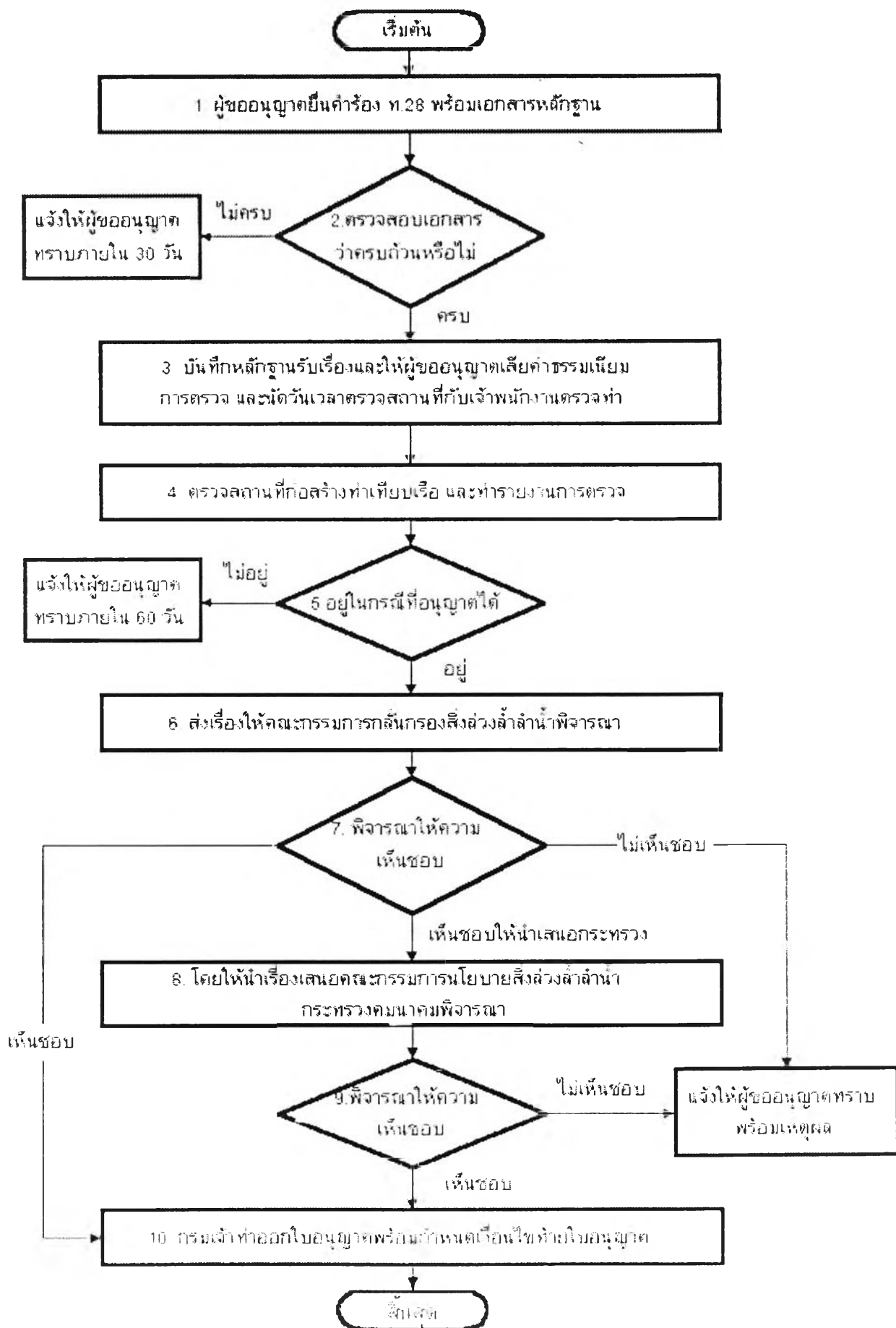
- 1.รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ และแผนผังโครงการ
- 2.มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.มาตรการเพิ่มเติมที่กำหนดโดยกองสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรธรณี

2.หน่วยงานที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการ และเงื่อนไขตามรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจพบว่า กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กระทรวงคมนาคม เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาตการกระทำสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ รวมทั้งการก่อสร้างและควบคุมดูแลท่าเทียบเรือเพื่อความสะอาดปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ซึ่งมีประเภทโครงการ หรือกิจการตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ก่อนการขออนุญาตการก่อสร้างต่อกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี คือ

- 1.โครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ที่สามารถรับเรือขนาดตั้งแต่ 500 ตันกรอสขึ้นไป
- 2.โครงการถมที่ดินในทะเลทุกขนาด

3.โครงการทำเทียบเรือที่สามารถรับเรือขนาดตั้งแต่ 100 ตันกรอสขึ้นไป
ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนในการออกใบอนุญาต

ในการพิจารณาเงื่อนไขใบอนุญาต เมื่อพิจารณาเหตุจากกฎกระทรวงฉบับที่ 63 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 117 วรรคสอง ข้อที่ 9 กำหนดให้เจ้าท่าจะต้องกำหนดเงื่อนไขในใบอนุญาตได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสม และจำเป็นเพื่อป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือผลประโยชน์ของประชาชน จากบทบัญญัติดังกล่าวย่อมหมายความว่ากรมเจ้าท่า (กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีในปัจจุบัน) มีอำนาจพิจารณาเงื่อนไขเฉพาะที่เห็นว่าเหมาะสมผนวกลงไปใบอนุญาตเท่านั้น ซึ่งผู้ประกอบการ หรือเจ้าของโครงการต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม ตามที่กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีได้กำหนดไว้ท้ายใบอนุญาตของโครงการนั้นๆ โดยเงื่อนไขเหล่านี้ ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะหรือกิจกรรมของโครงการ ประเภทของสินค้าที่ขนถ่าย ซึ่งจะประกอบไปด้วย มาตรการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรการขนถ่ายสินค้าระหว่างเรือกลางน้ำ มาตรการขนถ่ายหรือสูบน้ำถ่ายสินค้าอันตรายในบริเวณท่าเรือ และมาตรการติดตามตรวจสอบน้ำเสีย คุณภาพอากาศ ทั้งในระยะก่อสร้างและระยะดำเนินการของโครงการ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะผนวกลงในใบอนุญาต จะได้รับการพิจารณาจากฝ่ายสิ่งแวดล้อม กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี โดยจะนำเงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาพิจารณาผนวกเฉพาะเงื่อนไขภายใต้พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 เท่านั้น ส่วนเงื่อนไขอื่นๆ ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนอกเหนือจาก พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 จะไม่นำมาผนวกไว้ในใบอนุญาตที่ละขอในใบอนุญาต แต่จะมีการกำหนดไว้โดยรวมว่า “ ให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามเงื่อนไข มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ซึ่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ กรมโยธาธิการ และผังเมือง

เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเงื่อนไขดังกล่าวเป็นการกำหนดขึ้นมาโดยหน่วยงานอื่น ซึ่งอาจไม่ตรงกับหน่วยงานของตน รวมทั้งปรัชญาและเป้าหมายในการทำงานของ ทั้งสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานผู้ให้อนุญาต อาจแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และในบางครั้งเงื่อนไขที่ถูกกำหนดในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น อาจเป็นเรื่องที่หน่วยงานผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตมิได้มีความชำนาญแต่อย่างใด จึงทำให้หน่วยงานผู้ให้อนุญาตดำเนินการติดตามตรวจสอบเฉพาะในเงื่อนไขที่ตนมีศักยภาพ ในการตรวจสอบได้เท่านั้น เงื่อนไขที่อยู่นอกการกฎหมายของหน่วยงานผู้อนุญาตจึงไม่ได้รับการติดตามตรวจสอบอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดเงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ

สิ่งแวดล้อมให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมต้องตรวจสอบต้องตรวจสอบผลกระทบของการโรงงานต่อปะการัง ซึ่งการดูแลรักษาปะการังอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรมประมงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นหน้าที่ของกรมประมงที่จะต้องมีการติดตามตรวจสอบสถานะของปะการังในสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าปะการังจะได้รับผลกระทบมาจากการดำเนินการของโรงงานก็ตามกรมประมงที่จะต้องมีการดำเนินแก้ไขต่อไป ปัญหาก็คือกรมประมงไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการเข้าไปติดตามตรวจสอบการดำเนินการของโรงงานได้

แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรที่จะมีการระบุแผนการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมรวมอยู่ในใบอนุญาตการประกอบกิจการของหน่วยงานผู้ให้อนุญาต และให้มีการใช้ระบบการออกใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Permit) ควบคู่ขนานกันไป กล่าวคือกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องได้รับใบอนุญาตทั้งสองใบ จึงจะสามารถดำเนินการได้ ซึ่งได้แก่ ใบอนุญาตประกอบการของหน่วยงานผู้ให้อนุญาต และใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Permit) ซึ่งมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานมีอำนาจในการออกใบอนุญาต พัก หรือเพิกถอนใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Permit) และกำหนดให้การไม่ปฏิบัติตามมาตรการ หรือเงื่อนไขที่ได้มีการกำหนดไว้ในใบอนุญาตรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นความผิดทางอาญาได้ นอกจากนี้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรจะต้องมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของโครงการที่ขอใบอนุญาตสิ่งแวดล้อมว่ามีการปฏิบัติให้เป็นไปตามเงื่อนไขในใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ซึ่งเงื่อนไขต่างๆในใบอนุญาตด้านสิ่งแวดล้อมจะมาจากรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ เพราะฉะนั้นถ้าได้มีการกำหนดไว้ตามมาตรการดังกล่าวก็จะทำเจ้าของโครงการมีการดำเนินการตามที่มีการกำหนดไว้ตามเงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดมากขึ้น

4.2 ปัญหาการกำหนดประเภทขนาดโครงการ

การกำหนดประเภทขนาดโครงการ ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นได้อาศัยตามความในมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อ

ขอความเห็นชอบจากหน่วยงาน หรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง โดยในปัจจุบันได้มีการออกประกาศกระทรวงทั้งสิ้น 3 ฉบับ คือ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมฉบับที่ 1(พ.ศ.2535) ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2535 ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมฉบับที่ 2(พ.ศ.2535) ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2535 และ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมฉบับที่ 3 (พ.ศ.2539) ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2539 ซึ่งประกาศกระทรวงทั้งสามฉบับได้มีการกำหนดประเภทขนาดโครงการไว้ทั้งหมดรวม 22 ประเภทขนาด

อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการพิจารณาถึงประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ฉบับ ตามที่ได้มีการกำหนดประเภทและขนาดของกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนดังกล่าวแล้วพบว่า การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นแรกประเภทขนาดของโครงการหรือกิจการ ที่ได้มีการกำหนดให้ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น ยังมีความพยายามของเจ้าของโครงการที่พยายามจะหลีกเลี่ยงโดยพัฒนาโครงการในหลายๆโครงการในพื้นที่ติดต่อกัน โดยให้แต่ละโครงการมีขนาดที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดให้ต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพียงเล็กน้อย เช่น การกำหนดให้โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่ 80 ห้องขึ้นไป ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ฝั่งทะเล ทะเลสาบ หรือชายหาด หรือที่อยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นบริเวณที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น ปรากฏว่าในปัจจุบันเจ้าของโครงการหรือกิจการโรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศ ที่อยู่ภายในชายจะต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้พยายามจัดสร้างหรือขออนุญาตจัดสร้างอาคารโรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศเพียง 78 ห้อง โดยขออนุญาตในนามนิติบุคคล และในขณะเดียวกันก็ขออนุญาตก่อสร้างโรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศในขนาดเดียวกันที่ไม่เกิน 80 ห้องพัก ในบริเวณติดต่อกัน แต่ขออนุญาตในนามนิติบุคคลอื่นที่มีโชันนิติบุคคลแรก แต่เมื่อเปิดดำเนินกิจการก็ตั้งชื่อโรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศเป็นอีกชื่อโดยใช้อาคารโรงแรมทั้งสองส่วน ที่ได้ขออนุญาตแยกกันถือว่าดำเนินการร่วมกันในนามของชื่อโรงแรมเดียวกัน ซึ่งวิธีดังกล่าวถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย และไม่จำเป็นต้องมีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 แต่อย่างใด

ประเด็นที่สองการกำหนดประเภทขนาดของโครงการ หรือกิจการทั้ง 22 ประเภทขนาด ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม นั้นยังถือมีการกำหนด

ประเภทขนาดโครงการอยู่ค่อนข้างน้อย และไม่ครอบคลุมโครงการหรือกิจการที่มีอยู่ในอีกหลายประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางโครงการที่ยังมิได้มีการกำหนดไว้ในประกาศกระทรวง นั้นมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่าประเภทและขนาดของโครงการที่ได้มีการประกาศกระทรวงเสียอีก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แนวทางการแก้ไขปัญหาคือควรที่จะมีการกำหนด ให้มีการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination : IEE) ควบคู่ไปกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม(EIA)โดยแบ่งเป็น 2 ระดับตามประเภทขนาดโครงการหรือกิจการ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของรายงาน หรือแบบฟอร์มก็ได้ เพื่อใช้เป็นเอกสารสำคัญในการประกอบขออนุญาตโครงการหรือกิจการ

ในขณะเดียวกัน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็จะต้องจัดหาบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถ ที่จะตรวจสอบเอกสารหรือพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น ของทุกโครงการโดยใช้ระบบการกลั่นกรอง (Screening Process) ซึ่งระบบดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญต่อการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ในประเทศที่พัฒนาแล้วต่างมีระบบการกลั่นกรองโครงการหรือ กิจการที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยระบบการกลั่นกรองจะมีมาตรฐานการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งยังให้สิทธิกับหน่วยงานอนุญาตเป็นผู้พิจารณาเบื้องต้น หรือกลั่นกรองโครงการหรือกิจการก่อน ซึ่งในบางครั้งก่อนการออกใบอนุญาต หน่วยงานอนุญาตนั้นก็ จะจัดให้มีการประชาพิจารณ์ เพื่อให้ประชาชนยอมรับในโครงการหรือกิจการนั้นๆอีกด้วย

นอกจากนี้ควรที่จะมีการมีการทบทวน และปรับปรุงประเภทขนาดของโครงการหรือกิจการ ที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีความครอบคลุม และชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าสามารถที่จะกำหนดประเภทขนาดของโครงการที่ ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โดยแบ่งได้ออกเป็น 8 กลุ่มดังต่อไปนี้²³

²³ เอกสารประกอบการรับฟังความคิดเห็นการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547

1.กลุ่มเชิงพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างเช่น พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 บี, ชั้น2 พื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติและระดับชาติ พื้นที่โบราณสถาน พื้นที่โบราณคดี อุทยานแห่งชาติประวัติศาสตร์ โครงการหรือกิจกรรมประเภทใดทุกอย่างที่จะดำเนินการในพื้นที่เหล่านี้ถือว่ามีความเสี่ยงสิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดให้อาคารที่ตั้งอยู่ห่างจากวัด วัง ศาสนสถาน โบราณสถานตั้งแต่ 0-50 เมตร(สูง 9 เมตรขึ้นไป) และตั้งแต่ 51-200 เมตร(สูง 18 เมตรขึ้นไป) ต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.กลุ่มเหมืองแร่

ตัวอย่างเช่น (ก)การกำหนดให้มีการทำเหมืองใต้ดินทุกขนาดให้ต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ข) สำหรับเหมืองถ่านหิน โฟสเฟต เกลือหิน หินปูนเพื่ออุตสาหกรรม ปูนซีเมนต์ โลหะทุกชนิด และหินเพื่อการก่อสร้างในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จะกำหนดขนาดที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นต่อไป

3.กลุ่มอุตสาหกรรม

ตัวอย่างเช่น (ก)ให้การทำน้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว น้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์ทุกขนาดต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นกำลังการผลิตตั้งแต่ 3,000 ตัน/ตันอ้อย ต่อวันขึ้นไป สำหรับการผลิตต่ำกว่านั้นให้จัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (ข)กำหนดเพิ่มเติมให้อุตสาหกรรมผลิตสุราและ/หรือแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 40,000 ลิตรต่อเดือน หรือผลิตไวน์ตั้งแต่ 600,000 ลิตรต่อเดือนต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.กลุ่มคมนาคม

ตัวอย่างเช่น (ก) กำหนดให้ศูนย์คมนาคมขนส่งต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และให้สถานีขนส่งสาธารณะระดับจังหวัด กรุงเทพฯ และพัทยาทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (ข)ให้การขยายทางวิ่งลงสนามบินตั้งแต่ 1,100 เมตรขึ้นไปทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และต่ำกว่านั้นทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น เป็นต้น

5.กลุ่มโครงการบริการชุมชนและที่พักอาศัย

ตัวอย่างเช่น (ก)การก่อสร้างโรงพยาบาลตั้งแต่ 100 เตียงเป็นขึ้นไป (ข)เพิ่มเติมให้สิ่งก่อสร้างประเภทกำแพงความยาว 100 เมตรขึ้นไป รอดักทราย/เขื่อนกันทรายและคลื่น รอบังคับกระแสน้ำ บริเวณในทะเลหรือริมตลิ่ง(คลอง/แม่น้ำ/ทะเลสาบ) และสิ่งก่อสร้างริมตลิ่งแม่น้ำ 25 ลุ่มน้ำหลัก/ลำน้ำสาขาต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

6.กลุ่มแหล่งน้ำ

ตัวอย่างเช่น ลดขนาดเขื่อนเก็บกักน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำที่ต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากเดิมที่ปริมาณเก็บกักน้ำ 100 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือที่มีพื้นที่เก็บกักน้ำตั้งแต่ 15 ตารางกิโลเมตร ขึ้นไปเป็น 50 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือ 10 ล้านตารางกิโลเมตรขึ้นไป และให้ขนาด 10-50 ตารางกิโลเมตร หรือ 5-10 ตารางกิโลเมตรต้องทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น เป็นต้น

7.กลุ่มพลังงาน

ตัวอย่างเช่น (ก)ปรับลดเกณฑ์จากเดิมให้โรงไฟฟ้าพลังความร้อนกำลังการผลิตตั้งแต่ 10 เมกะวัตต์ขึ้นไปต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นกำลังการผลิต 100 เมกะวัตต์ขึ้นไปทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม กำลังการผลิต10-100 เมกะวัตต์ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (ข)ให้การผลิตหรือปรับแต่งแสงกัมมันตรังสีทุกขนาด และปฏิกิริยาที่ใช้สารกัมมันตรังสีเป็นแหล่งพลังงานต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

8.กลุ่มพิเศษซึ่งเป็นโครงการ/กิจกรรมที่ไม่ต้องขออนุญาตจากทางราชการ

ตัวอย่างเช่น สนามกอล์ฟยังมีปัญหาว่าจะเชื่อมโยงกับระบบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างไร เพราะระบบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการเห็นชอบการศึกษาประกอบใบอนุญาตก่อสร้าง หรือดำเนินการ ถ้าโครงการหรือกิจการนั้นๆไม่ต้องขออนุญาตก็จะมีจุดเชื่อมโยงกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาในปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติมต่อไป

นอกจากการกำหนดประเภทขนาดโครงการทั้ง 8 กลุ่ม แล้ว ยังปรากฏว่ามีประเภทโครงการหรือกิจการอีกหลายประเภท ที่ควรจะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การขนส่งสารเคมีอันตรายทางท่อ การขุดคลองขนาดใหญ่ โครงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สวนสัตว์ สุสาน โครงการการเกษตรพืชเศรษฐกิจหลัก สะพาน

ปลา โรงไฟฟ้าพลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์ การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างเพื่อการผลิตปิโตรเลียม ในทะเล การก่อสร้างสิ่งก่อสร้างริมตลิ่งแม่น้ำ 25 ลุ่มแม่น้ำหลักหรือลำน้ำสาขา โรงฆ่าสัตว์ระดับ เทศบาล อาคารที่มีขนาดพื้นที่รวมกันทุกชั้นหรือชั้นใดในหลังเดียวกันหรืออาคารที่มีพื้นที่ใช้สอย รวมกันทุกหลัง สนามแข่งรถ สวนสนุกขนาดใหญ่ เขื่อนลະลายแระ โรงต้มเกลือ โรงตากเกลือ อุตสาหกรรมผลิตพลาสติกหรือผลิตภัณฑ์จากพลาสติก โรงงานฟอกสี ย้อมสี โรงงานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และแผ่นวงจรพิมพ์ โรงงานประกอบรถยนต์ โรงงานทำชิ้นส่วน รถยนต์ขนาดใหญ่ โรงงานอุตสาหกรรมชุบโลหะขนาดใหญ่ โรงงานผลิตยา อุตสาหกรรมเหล็กหรือ เหล็กกล้า อุตสาหกรรมประกอบกิจการเกี่ยวกับน้ำตาล อุตสาหกรรมถลุงหรือแต่งหรือหลอมแร่ โลหะ การผลิตวัตถุระเบิดหรือสารเคมีทำวัตถุระเบิด คลังแสง โรงงานผลิตโลหะผสมที่ใช้ตะกั่วเป็น องค์ประกอบ อุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษ และอุตสาหกรรมผลิตแบตเตอรี่ เป็นต้น

4.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ให้การรับรอง สิทธิ

เสรีภาพ และความเสมอภาค ให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมค่อนข้างที่จะมาก เช่น สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้ (ม.58,59) สิทธิ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น (ม.39,59) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการริเริ่ม (มาตรา170,287) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดและตัดสินใจ (มาตรา 214,104,105) สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ (มาตรา46,56) และสิทธิการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ (มาตรา61,62,286,304) ซึ่งสิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิขั้น พื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ

ในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อวิเคราะห์ดูจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พบว่าได้มีการกล่าวถึงไว้ในหลายๆ มาตราอันมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1.มาตรา 46 ได้มีการรองรับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการอนุรักษ์หรือ พื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และ การมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

2.มาตรา 56 วรรค 2 ได้กำหนดให้ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.มาตรา 59 ได้กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามกฎหมายบัญญัติ

4.มาตรา 290 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และนอกเขตพื้นที่ ในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากบทบัญญัติดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่พอสมควร แต่จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ก็พบว่ามีกฎหมายอยู่ 2 ฉบับที่เกี่ยวข้อง คือ

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้มีการกำหนดสภาพบังคับให้ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งรองรับสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ไว้ในมาตรา 46-51 รวมทั้งกำหนดสิทธิของประชาชนในการที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าตอบแทนจากรัฐในกรณีที่การแพร่กระจายของมลพิษเกิดจากโครงการหรือกิจการที่ดำเนินการโดยส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจตามมาตรา 6 (1),(2) แล้วก็ตาม แต่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ยังมีได้มีการกำหนดบทบัญญัติในเรื่องของการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไว้โดยตรงว่าประชาชนสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสามารถจัดทำได้โดยผู้ชำนาญการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติและสอบขึ้นทะเบียนตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2527) แต่ทว่าในขั้นตอนกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมผู้ชำนาญการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมสามารถที่จะค้นคว้า สืบค้น และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในโครงการหรือกิจการนั้นๆ ได้โดยอิสระ ซึ่งบางครั้งการสำรวจโครงการอาจทำไปเพื่อผลประโยชน์ของเจ้าของโครงการเป็นหลัก จึงทำให้ข้อมูลในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมถูกบิดเบือน ไม่ตรงตามสภาพความเป็นจริง เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อ สุขภาพ อนามัย และความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่นได้

2.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2540 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่งานของรัฐบาลและประชาชน รวมทั้งให้เป็นแนวทางในการที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงข้อมูลในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการที่หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการดำเนินในโครงการหรือกิจการนั้นๆ แต่จากการศึกษาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าวพบว่ายังมีช่องว่างของกฎหมาย อันจะนำมาซึ่งปัญหาต่อไปเมื่อมีการบังคับใช้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.เมื่อดูตามคํานิยามดังที่ระบุไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 จะพบว่ามีเพียงโครงการของรัฐเท่านั้นที่จะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กับปัญหาในปัจจุบันแล้วพบว่า มีโครงการหรือกิจการของเอกชนในหลายๆประเภทขนาด ที่มีขนาดใหญ่เทียบเท่าโครงการของรัฐ ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการของเอกชน อาจทำให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต รวมไปถึงส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ

2.2.ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ข้อ 5 วรรค 1 ได้กำหนดไว้ว่าก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชนทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ประชาชนจากการดำเนินโครงการและพื้นที่ใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่ข้อมูลดังกล่าว หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการจะดำเนินการจัดจ้างผู้ชำนาญการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นทะเบียนกับสำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อมาดำเนินการสำรวจพื้นที่ ศึกษาผลกระทบ รวมทั้งหา
มาตรการป้องกัน แก้ไข และเยียวยาความเดือดร้อนหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนิน
โครงการ อันอยู่ในรูปแบบของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ปัญหาก็คือ การจัด
จ้างให้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมระหว่างหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ กับ
ผู้ชำนาญการด้านศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยลักษณะแล้วเป็นสัญญาระหว่างผู้จ้างกับผู้รับ
จ้าง ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ผู้ชำนาญการผลกระทบสิ่งแวดล้อมกระทำการบิดเบือนข้อมูลทั้งในด้าน
ของผลกระทบ หรือความเดือดร้อนของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เพื่อ
ผลประโยชน์ของเจ้าของโครงการในการลดการต่อต้านหรือการชุมนุมจากประชาชนที่อาจได้รับ
ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ รวมทั้งข้อ 5 วรรค 1 ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย
การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 เพียงแต่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐเผยแพร่ข้อมูล
ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็คือข้อมูลที่สำคัญที่
ประชาชนในพื้นที่ต้องการที่จะรู้ แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของ
ประชาชน พ.ศ.2548 มิได้มีการกำหนดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบการทำงานของผู้ชำนาญการ
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้แต่อย่างใด

2.3.ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของ
ประชาชน พ.ศ.2548 ข้อ13 วรรค1 ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินโครงการ
หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดมาตรการในการป้องกัน และเยียวยาความเดือดร้อนจากผลกระทบ
ดังกล่าวให้แก่ประชาชนตามความเหมาะสม จากข้อกำหนดดังกล่าวยังไม่มีแนวทางหรือ
รายละเอียดที่ชัดเจนว่ามีโครงการในลักษณะใดบ้างที่มีเหตุอันจำเป็นในการดำเนินโครงการ
รวมทั้งยังไม่มีแนวทางในการกำหนดให้มีการล้มเลิกโครงการ หรือระงับโครงการในกรณีที่พิสูจน์ได้
ว่าโครงการของหน่วยงานของรัฐยังไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการ

2.4.ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของ
ประชาชน พ.ศ.2548 ข้อ 6 ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมิได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ หน่วยงานของรัฐจะต้องรีบดำเนินการรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชนโดยเร็ว เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วเหมือนจะเป็นข้อดี แต่ก็อาจทำให้เป็น
ข้อเสียได้เช่นกันกล่าวคือ อาจจะทำให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าของโครงการไม่จัดการให้มีการ
รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในโครงการของตน และเลือกใช้วิธีรอให้ประชาชนร้องขอเสียก่อน
จึงจะจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจทำให้กระบวนการ
ต่างๆ ยุ่งยากมากยิ่งขึ้น เพราะประชาชนอาจจะไม่พอใจกับหน่วยงานของรัฐที่ไม่เสนอให้มีการรับ

ฟังความคิดเห็นจากประชาชน และอาจส่งผลกระทบต่อการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อาจจะเกิดขึ้นได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงควรที่จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยมีการยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักประชาชนทุกคนเข้ามามีสิทธิในกระบวนการ โดยควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 ขั้นตอน อันได้แก่

1.1. ขั้นตอนในการกลั่นกรองโครงการ (มาตรา48วรรค1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535)

1.2. ขั้นตอนในการกำหนดขอบเขต (มาตรา47วรรค1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535)

1.3. ขั้นตอนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม)

1.4. ขั้นตอนในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (มาตรา47,48,49 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535)

1.5. ขั้นตอนในการติดตามตรวจสอบ (ตามกฎหมายของหน่วยงานผู้อนุญาตเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 หรือ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 เป็นต้น)

2. เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนถึงองค์ประกอบของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงควรมีการกำหนดให้มีการจำแนกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ออกเป็นชุมชนท้องถิ่น ,เจ้าของโครงการ, สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, หน่วยงานผู้อนุญาต, ผู้จัดทำรายงาน, คณะกรรมการผู้ชำนาญการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมส่วนกลาง, คณะกรรมการผู้ชำนาญการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด, สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค(สสภ.)และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.), หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่, หน่วยงานราชการส่วน

ภูมิภาค,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม, สถาบันการศึกษา, องค์กรภาคประชาสังคมและรวมถึงองค์กร/การรวมตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น หอการค้า สมาอุตสาหกรรม สมาคมธุรกิจการค้า สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น, สื่อมวลชน, ประชาชนผู้สนใจ, นิตยบุคคลผู้ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ, คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, คณะรัฐมนตรี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าว

4.4 ปัญหาขั้นตอนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีการนำเอารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งปกติขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในหลักสากลทั่วโลกจะมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือใช้ผ่านระบบบริหาร ส่วนข้อแตกต่างของขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเทศจะขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายของประเทศนั้นๆ อย่างไรก็ตามถึงแม้ไม่มีการบังคับใช้ตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น แต่ผู้ดำเนินโครงการก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เอง เพื่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการ (Environmentally sound project management) โดยในหลักสากลมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการกลั่นกรองโครงการ (Screening)²⁴

การกลั่นกรองโครงการเป็นกระบวนการในการตัดสินใจว่าโครงการนั้นๆ จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาผลกระทบเต็มรูปแบบหรือไม่ การกลั่นกรองดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับการใช้วิจารณ์ญาณเพื่อพิจารณาว่าผลกระทบที่มีต่อโครงการนั้น จะมีความสำคัญอยู่ในระดับใด การกลั่นกรองสามารถใช้วิธีการต่างๆ ได้หลายวิธี หรือใช้วิจารณ์ญาณหลายๆ วิธีรวมกันได้แก่

1) การใช้ดุลพินิจของผู้ที่มีสิทธิตัดสินใจ ผู้ที่มีอำนาจจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจเอง อาจจะเป็นในแต่ละกรณี โดยพิจารณาจากลักษณะของโครงการ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสนใจของประชาชนที่มีต่อโครงการ รวมทั้งประเด็นข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นซึ่งในขั้นตอนดังกล่าว ปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดเป็นบัญญัติกฎหมายสำหรับประเทศไทย

2) การกำหนดรายชื่อโครงการหรือกิจการ (Project List) เป็นการกำหนดประเภทขนาดของโครงการ หรือกิจการดังเช่นในกรณีของประเทศไทยนำมาใช้ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือ

²⁴ เครือพันธ์ ไบตระกูล, การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพฯ: เอนไวร์, 2541), หน้า23-25

กิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 1(พ.ศ.2535), ฉบับที่ 2(พ.ศ.2535), และฉบับที่ 3(พ.ศ.2539) โดยการกำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะมีเกณฑ์ที่ต้องกำหนดได้แก่ ผลกระทบมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด ปัญหามลพิษ และความจำเป็นในการที่จะต้องมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3)การกำหนดรายชื่อโครงการหรือกิจการที่ไม่เข้าข่าย เป็นวิธีที่คล้ายคลึงกับวิธีที่ 2) เพียงแต่จะกำหนดประเภทขนาดของโครงการ หรือกิจการ ซึ่งเป็นโครงการขนาดเล็กไม่ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการพิจารณาแล้วเห็นว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดวิธีการดังกล่าวตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทขนาดของโครงการหรือกิจการ และหลักเกณฑ์ วิธีการที่โครงการ หรือกิจการสามารถขอรับการยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2548

4)การจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น(Initial Environmental Evaluation : IEE) เป็นการศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นเท่าที่มีอยู่หรือพอหาได้ในพื้นที่ โดยยังๆไม่มีการออกสำรวจภาคสนามหรือหาข้อมูลเชิงลึกแต่อย่างใด สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้กำหนดให้มีการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นได้ ในกรณีของโครงการหรือกิจการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมายก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการตามมาตรา 47 วรรค 1 ตอนท้าย ซึ่งในปัจจุบันยังมีได้นำมาตรการดังกล่าวมาใช้เท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ตามมีโครงการบางประเภทที่นำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นมาใช้ เช่น ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 หรือ ตามประกาศพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมจังหวัด ภูเก็ต จังหวัดกระบี่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นต้น

2. ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping)

การกำหนดขอบเขตเป็นกระบวนการที่สำคัญ เนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียของโครงการ(Stakeholders) ซึ่งได้แก่สาธารณชนผู้สนใจ หรือผู้ที่ถูกผลกระทบจากโครงการ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐและผู้ดำเนินโครงการจึงควรที่จะต้องกำหนดขอบเขตให้ครอบคลุมตั้งแต่การเริ่มโครงการ โดยชี้ให้เห็นถึงประเด็นดังต่อไปนี้

2.1)ขอบเขตพื้นที่หรือหัวข้อของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- 2.2) ประเด็นที่สำคัญที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน
- 2.3) ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการตัดสินใจของผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
- 2.4) ผลกระทบที่มีนัยสำคัญ และตัวแปรที่ต้องพิจารณา

การกำหนดขอบเขตในการศึกษาจึงควรที่จะต้องเน้นเฉพาะประเด็นที่มีความสำคัญ หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง แต่มีข้อน่าสังเกตว่ามีบางประเด็นที่มักได้รับการพิจารณาบ่อยครั้งเมื่อมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการหรือกิจการต่างๆ นอกเหนือจากประเด็นข้างต้น เช่น ประเด็นในความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อธุรกิจหรือการผลิตต่างๆ ผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางสันติภาพและสุนทรียภาพ ผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เป็นต้น²⁵ สำหรับในประเทศไทยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา47 ได้มีการกำหนดให้โครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือโครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการ ให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจการนั้น จัดทำการศึกษาความเหมาะสมหรือการกำหนดขอบเขต เสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อเสนอความเห็นชอบในการประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีต่อไป

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม²⁶ (EIA Preparation)

ขั้นตอนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะเริ่มจากการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ (Description of Project Action) และข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม (Description of Environmental Baseline) เพื่อความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูลพื้นฐานที่จะมีผลต่อขั้นตอน ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลกระทบ หากประเด็นใดผลกระทบด้านลบก็จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เห็นได้ว่าระบบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นเสมือนกลไกที่ควบคุมผลกระทบจากการที่มีโครงการหรือกิจการก่อตั้งขึ้นในพื้นที่หนึ่งๆ มาตรการลดผลกระทบจึงมีความสำคัญมาก เนื่องจาก

²⁵ อานาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม.(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน .2545), หน้า122-123

²⁶ เอกสารปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป็นค่าใช้จ่ายทางสิ่งแวดล้อมที่เจ้าของโครงการหลายโครงการไม่พึงประสงค์นัก ดังนั้นจึงจำเป็นที่ การกำหนดมาตรการดังกล่าวจะต้องตรงประเด็น และครอบคลุม ในขณะที่เดียวกันเพียงมาตรการ ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว ยังไม่สามารถที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าเจ้าของโครงการ จะได้มีการปฏิบัติตามหรือไม่ นอกจากนี้การกำหนดมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมควรเป็นไป ตามผลของการคาดการณ์ผลกระทบซึ่งทำล่วงหน้าก่อนโครงการจะก่อตั้ง และการกำหนด มาตรการในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะสามารถทำให้มีการตรวจสอบ ผลกระทบเมื่อโครงการดำเนินการจริงได้ และการปฏิบัติอย่างจริงจังของเจ้าของโครงการ²⁷ ในกรณี ของประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดขั้นตอนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไว้ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยมี รายละเอียดปรากฏตามท้ายประกาศที่ 2

4. ขั้นตอนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA Review)

เป็นขั้นตอนในการตัดสินใจของโครงการ หรือกิจการนั้น มีหน่วยงานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้อง ตั้งแต่หน่วยงานที่ควบคุมโครงการ จนถึงเจ้าของโครงการ โดยในส่วนขั้นตอนของการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสามารถแยกออกได้เป็น 2 โครงการตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 47,48,49 ได้กำหนดไว้ ระหว่าง โครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และโครงการร่วมกับเอกชนที่ต้อง เสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี กับ โครงการของเอกชนและโครงการที่ไม่ต้องขอรับ ความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี²⁸ โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังต่อไปนี้

4.1) โครงการของเอกชนและโครงการที่ไม่ต้องเสนอขอรับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรี

- เจ้าของโครงการเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาส่งรายงานให้ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

²⁷ กนกพร สว่างแจ้ง, รายงานการวิจัย เรื่องโครงการศึกษาเบื้องต้นเพื่อจัดทำ แบบจำลองที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ระบบนิเวศในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า10

²⁸ สัญชัย สุตินันท์วิหาร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า4

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทำการตรวจสอบและความครบถ้วนของรายงานและข้อมูลภายใน 15 วัน

ถ้ารายงานไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน จะส่งกลับไปยังเจ้าของ
โครงการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

ถ้ารายงานถูกต้องและข้อมูลครบถ้วน สำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพิจารณารายละเอียดและการวิเคราะห์ประเด็นที่
สำคัญต่างๆ เรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สรุปรายงานเป็นการเสนอความเห็นเบื้องต้นให้
คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณาต่อไป

- คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานภายใน 45 วัน

ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการเห็นชอบ กับรายงาน
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะแจ้งต่อเจ้าของโครงการ

ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการไม่เห็นชอบกับรายงาน
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลการพิจารณา พร้อม
ข้อเสนอแนะ และข้อมูลหรือผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมให้กับเจ้าของโครงการเพื่อจัดการแก้ไข ซึ่ง
อาจเป็นการแก้ไขบางส่วนหรือจัดทำรายงานใหม่ก็ได้

4.2) โครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องขอรับ
ความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

- เจ้าของโครงการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม ในขั้นตอนการศึกษาความเหมาะสมของโครงการและส่งให้สำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตรวจสอบ และให้ความเห็นขั้นต้นเพื่อส่งให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการ

- คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน และเสนอความ
คิดเห็นให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมพิจารณา

- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณารายงาน และเสนอ
ความคิดเห็นให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาขั้นสุดท้าย ในขั้นตอนนี้คณะรัฐมนตรี อาจให้บุคคลหรือ
สถาบัน ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นประกอบการพิจารณาก็ได้

โครงการประเภทนี้มักเป็นโครงการขนาดใหญ่ เจ้าของโครงการ
อาจเสนอขอบเขตการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (TOR) ให้สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความเห็น และหลายหน่วยงานมักแต่งตั้ง

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการร่าง และพิจารณา TOR ด้วย อย่างไรก็ตามก็ดีขึ้นตอนนี้อย่างไม่เป็นขั้นตอนที่ได้มีการบังคับตามกฎหมาย

5. ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบ (Mitigation and Monitoring)

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบว่า จะมีผลกระทบใดบ้างตามมาจากการก่อสร้างโครงการหรือกิจการนั้นหรือไม่ และหากมีผลกระทบเกิดขึ้น จะมีแนวทางในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบนั้นอย่างไร สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจการหรือไม่ ของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เมื่อมีการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจการนั้นแล้ว ก็ควรมีระบบการติดตามตรวจสอบด้วยว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่ รุนแรงเพียงใด และเกิดจากโครงการหรือกิจการนั้นหรือเกิดจากสาเหตุอื่นใด²⁹ ในส่วนของประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดการติดตามตรวจสอบให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานผู้อนุญาตตามที่กฎหมายต่างๆ ได้ให้อำนาจไว้ เช่น การติดตามตรวจสอบการดำเนินการของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 หรือการติดตามตรวจสอบการดำเนินการมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของท่าเรือพาณิชย์ หรือการถมที่ดินในทะเลทุกขนาดก็ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 เป็นต้น

จากขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญในขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้มีแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข โดยปัญหาดังกล่าวก็คือ ขั้นตอนในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่จะต้องใช้ระยะเวลาที่นาน โดยโครงการหนึ่งๆ อาจใช้ระยะเวลาถึง 5 ปี สำหรับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และแก้ไขจนเป็นที่ยอมรับ และผ่านการพิจารณาตามกระบวนการขั้นตอนตามที่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้มี

²⁹ ฝ่ายติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, คู่มือติดตามตรวจสอบและประเมินผลจากโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพฯ: เอนไวร์ คอนเซ็ป, 2543), หน้า 25-26

กำหนดไว้ในมาตรา 47 ซึ่งก็ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน ที่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีไว้แต่อย่างใด โดยในระยะเวลา 5 ปีนี้ยังไม่รวมถึงเวลาที่ต้องยืดเวลาออกไปก่อนที่จะเริ่มดำเนินการได้เนื่องจากความขัดแย้งกับชุมชน หรือแม้แต่กับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ การที่กระบวนการในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใช้เวลานานนั้นทำให้เกิดความเสียหายทั้งค่าใช้จ่ายที่ต้องเพิ่มขึ้น และในบางกรณีสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ได้ทำไปแล้วเกิดความไม่เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพิ่มเติม

นอกจากนี้ในปัจจุบันยังปรากฏว่าได้มีโครงการเป็นจำนวนมากที่มีบริบท และองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกับโครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชนตามมาตรา 47 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่จะต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี แต่กลับถูกจัดเป็นโครงการของเอกชนตามมาตรา 48,49 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเพราะโครงสร้างการถือหุ้นในบริษัท เช่น โครงการ JDA ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญของประเทศเกี่ยวข้องกับสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศ และยังมีบทบาทสำคัญในแผนการพัฒนากฎภูมิภาคอีกด้วย แต่เจ้าของโครงการคือบริษัท ทวานส์ไทย-มาเลเซีย ซึ่งเกิดจากการร่วมทุนระหว่าง การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย(ปตท.) รัฐวิสาหกิจของประเทศไทย และบริษัทปิโตรนาส รัฐวิสาหกิจของประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีสถานภาพเป็นบริษัทเอกชน การที่จัดโครงการประเภทนี้เข้าข่ายโครงการของเอกชนทำให้ต้องพิจารณาอย่างเร่งรัดในรอบระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และความรับผิดชอบในการพิจารณาโครงการอยู่ที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการ ซึ่งไม่น่าจะระดับความรับผิดชอบที่สูงพอสำหรับโครงการนี้ ในขณะที่เดียวกันการพิจารณาโครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน ที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก็ไม่มีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้ทำให้เกิดความล่าช้าไปมาก ทำให้ในหลายๆ โครงการตกอยู่ในสภาวะที่ไม่รู้ทิศทางและอนาคตซึ่งไม่ใช่เรื่องดีของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหาดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำเอาหลักการสำคัญของแนวทาง Mid-Atlantic Transportation and Environmental Streamlining Process(MATE) เข้ามาบังคับใช้ โดย MATE เป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วย 11 ขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่รวมการพัฒนาโครงการกระบวนการรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการออกใบอนุญาต

ด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เข้าเป็นกระบวนการเดียวกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยมีรายละเอียดดังนี้³⁰

1. Transportation Planning Process

เป็นการวางแผนเชิงนโยบายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และยังเป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา โดยเป็นการประสานงานจะเป็นการประสานงานทั้งทางด้านนโยบายและข้อมูลตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลาและงบประมาณ ตลอดจนเป็นการป้องกันความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2. Scoping

เป็นการกำหนดขอบเขตการศึกษาของโครงการ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่างๆ ขั้นตอนดังกล่าวจะมีการประชุมและออกพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ พิจารณาการประเมินของโครงการ กำหนดแนวทางในการวางแผนงาน ที่สำคัญจะมีการวางแผนว่าหน่วยงานใดจะอยู่ในขั้นตอนใดของแผนงานอีกด้วย

3. Purpose and Need

เป็นการให้เกิดข้อตกลงในวัตถุประสงค์ หรือความต้องการที่สำคัญของโครงการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยขั้นตอนดังกล่าวจะช่วยปรับปรุงประเด็นการพิจารณาต่างๆ ซึ่งจะอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งจากชุมชนที่ได้ให้ไว้ในขั้นตอนของการวางแผนเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตามถ้ายังมิได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้ก็สามารถที่จะรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้

4. Alternative Development

เป็นการพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดที่คิดว่าเหมาะสม โดยพิจารณาจากเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งยังเป็น การก่อให้เกิดความเห็นชอบในทางเลือกร่วมกันของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องมีแนวทางในการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดจากโครงการ และการกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชดเชยให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพราะฉะนั้นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดจึงควรเป็นทางเลือกที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. Detail Alternative Analysis and Draft NEPA Document

³⁰ www.epa.gov/reg3esd1/nepa/mate/processteps.htm

เป็นการประเมินผลกระทบของทางเลือกที่คิดว่าเหมาะสมที่ได้มีการเลือกไว้แล้ว โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเปรียบเทียบพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนในขั้นตอนนี้ได้ โดยหน่วยงานหลักจะส่ง Draft NEPA Document ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะพิจารณาเอกสารรวมทั้งให้คำแนะนำแก่หน่วยงานหลักต่อไป

6.Independent of Preferred Alternative and Conceptual Mitigation Plan

เป็นการตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางใด และกำหนดแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากแนวทางดังกล่าว โดยต้องครอบคลุมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย ขั้นตอนนี้จะมีการเขียนเอกสารให้แก่งานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย รวมทั้งชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ตั้งของโครงการ

7.Final NEPA Document

เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานเจ้าของโครงการจะต้องเขียนร่างรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์ ให้แก่งานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการพิจารณาและให้ความเห็นเพื่อที่จะนำมาผนวกไว้ใน Record of Decision(ROD) เพื่อเป็นเงื่อนไขที่จะต้องนำไปปฏิบัติในขั้นตอนการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะตรวจสอบว่าจะไม่มีหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องคัดค้านสาระสำคัญของตัวรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

8.Record of Decision (ROD)

เป็นการประกาศที่จะใช้ทางเลือกที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานเจ้าของโครงการแล้วอย่างเป็นทางการเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกรณีที่มีทางเลือกใหม่ที่ได้รับเลือกภายหลังตามกระบวนการภายหลังขั้นตอน ROD แล้วนั้นจะสามารถใช้ทางเลือกนั้นได้ก็ต่อเมื่อมีการประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชนที่ได้รับผลกระทบต่อไป

9.Project Design and Final Minimization and Mitigation Coordination

เป็นการออกแบบโครงการขั้นสุดท้ายในภายหลังจากที่ได้รับ ROD โดยวีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าในกรณีที่มีความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมนอกเหนือไปจากที่ได้มีการคาดการณ์กันไว้ตามกระบวนการข้างต้น จะได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันที ทำให้ไม่เกิดความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาอันอาจที่จะเกิดขึ้นตามมา

10. Final Permit Decision

เป็นขั้นตอนในการพิจารณาตัดสินใจ ในตัวรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและ ROD เพื่อที่จะทำการอนุมัติหรือไม่อนุมัติในใบอนุญาต ที่จะทำการก่อสร้างโครงการนั้นๆ

11. Project Implementation and Monitoring

เป็นขั้นตอนในการติดตามตรวจสอบว่าได้มีมาตรการในการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่ได้มีการวางแผนไว้หรือไม่ ขั้นตอนนี้ประชาชนในพื้นที่สามารถที่จะร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาดำเนินการติดตามตรวจสอบได้ด้วย

ซึ่งจากนำหลักการของ MATE มาบังคับใช้ปรากฏว่า ปัญหาต่างๆ ที่เคยมีมาในอดีตของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา เช่น ความล่าช้าของการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งนอกจากระยะเวลาที่ยาวนานแล้วยังทำให้เสียงบประมาณมากขึ้นด้วย การขาดความเข้าใจกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขาดกระบวนการในการลดความขัดแย้งระหว่างองค์กร และความไม่ชัดเจนของจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ได้หมดไป ทั้งยังก่อให้เกิดความยุติธรรมของข้อขัดแย้ง โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาคประชาชน ได้มีการร่วมมือในการหาแนวทางแก้ไข ซึ่งสามารถทำได้ทุกขั้นตอนในกระบวนการดังกล่าว

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วจะเห็นได้ว่าความสามารถที่จะนำหลักการของ MATE เข้ามาประยุกต์ใช้กับกระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ โดยนำหลักการของ MATE เข้ามาปรับใช้ ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นกระบวนการจนถึง ขั้นตอนสุดท้าย และควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการผู้ชำนาญการ กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจการหรือโครงการ เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการต่อต้านหรือ ไม่ยอมรับโครงการหรือกิจการนั้นในภายหลังที่ได้มีการก่อสร้างโครงการหรือกิจการนั้นๆ ในขณะที่ข้อจำกัดในการนำหลักการของ MATE มาบังคับใช้ในประเทศไทย คือ ในประเทศสหรัฐอเมริกาการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสามารถจัดทำได้ โดยหน่วยงานเจ้าของโครงการเนื่องจากหน่วยงานเจ้าของโครงการมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญสูง และมีจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมกับงาน ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ และการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถทำได้โดยหน่วยงานเจ้าของโครงการ โดยจะต้องมีการจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้ามาจัดทำ

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม อีกทั้งหน่วยงานเจ้าของโครงการ ของประเทศ สหรัฐอเมริกามีงบประมาณที่มากพอที่จะสามารถสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาใน กระบวนของ MATE ได้ ในขณะที่หน่วยงานเจ้าของโครงการของประเทศไทย หรือสำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเองมีงบประมาณที่ค่อนข้างที่จะจำกัด ซึ่งถ้า สามารถแก้ไขปัญหาลำนี้ได้ก็สามารถที่จะนำแนวทางของ MATE เข้ามาบังคับใช้ในการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

4.5 ปัญหาการติดตามตรวจสอบ

การติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นมาตรการหนึ่ง ในการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 50 วรรค 2 โดยให้หน่วยงานผู้อนุญาตผนวกมาตรการที่ กำหนดไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขในการอนุญาต ซึ่งมาตรการ ติดตามตรวจสอบถือเป็นหนึ่งในมาตรการตามเงื่อนไขนั้นๆ ด้วย โดยในมาตรการติดตาม ตรวจสอบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิที่จะมิให้เจ้าของโครงการหรือกิจการปล่อยมลพิษ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งยังเกิดประโยชน์ต่อการกำหนดมาตรการในการติดตาม ตรวจสอบที่เหมาะสมสำหรับโครงการ หรือกิจการที่เสนอในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมเข้ามาใหม่ อันอาจรวมไปถึงการปรับปรุงมาตรการในการติดตามตรวจสอบเดิมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย โดยมาตรการในการติดตามตรวจสอบมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การติดตามตรวจสอบแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ³¹

1) การติดตามตรวจสอบผลกระทบระดับโครงการ (Project Impact Auditing) เป็นการตรวจสอบ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงภายหลังการพัฒนาโครงการ หรือกิจการโครงการหนึ่งกับผลกระทบตามที่ได้ประเมินไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ

³¹ ฝ่ายติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, คู่มือปฏิบัติสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (กรุงเทพฯ: เทคนิคสิ่งแวดล้อมไทย, 2542). หน้า 2-2

สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลมาจากการพัฒนาโครงการ หรือกิจการนั้นๆ โดยเฉพาะผลกระทบในแง่ลบอันอาจก่อให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายต่อทรัพยากร และคุณค่าสิ่งแวดล้อมของโครงการหรือกิจการนั้นได้

2) การตรวจสอบการประเมินผลกระทบระดับพื้นที่ (Area Impact Auditing) เป็นการติดตามตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบรวมที่เกิดขึ้นจริงภายหลังการพัฒนาโครงการ หรือกิจการหลายๆ โครงการ หรือกิจการซึ่งอาจเป็นประเภทเดียวกันหรือต่างประเภทก็ได้ แต่อยู่ภายในพื้นที่ทรัพยากรและคุณค่าสิ่งแวดล้อมเดียวกัน กับผลกระทบจากโครงการหรือกิจการ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวม อันเป็นผลรวมที่เกิดจากการพัฒนาโครงการหรือกิจการเหล่านั้นในพื้นที่เดียว โดยเฉพาะผลกระทบในแง่ลบอันอาจก่อให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายในภาพรวมต่อทรัพยากร และคุณค่าสิ่งแวดล้อมของหลายๆ โครงการหรือกิจการเหล่านั้นได้

2. เกณฑ์ในการตรวจสอบ แบ่งได้ออกเป็น 4 ระดับ คือ³²

1) ระดับที่ 1 รับไม่ได้ (Unacceptable) ต้องกำหนดมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดอย่างเพิ่มเติม ภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 6 เดือน

2) ระดับที่ 2 ยังไม่อาจรับได้ (Undesirable) ต้องมีการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมให้ผลกระทบสิ่งแวดล้อมถึงระดับ 3 แต่มีช่วงระยะเวลาที่นานขึ้นกว่าระดับ 1 เช่น 12 เดือน หรือเท่ากับระดับที่ 1

3) ระดับที่ 3 รับได้โดยมีเงื่อนไข (Acceptable With Conditon) ควรมีบทบทวนเพิ่มเติมให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้น้อยลงจนอยู่ในระดับที่ 4 ภายในช่วงระยะเวลาที่ได้มีการกำหนด เช่น 3 ปี 5 ปี เป็นต้น

4) รับได้ (Acceptable as is) ควรมีการทบทวน ผ่อนปรน ยกเลิกมาตรการที่ไม่จำเป็นลงและทบทวนผ่อนผันมาตรการที่ยังจำเป็นอยู่ ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3. หลักเกณฑ์ในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม แบ่งได้ออกเป็น 2 วิธี คือ³³

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-2 - 2-3

1) Environmental Quality Monitoring คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาโครงการ เป็นช่วงเวลาตามแผนงานที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย เพื่อดูสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมตามเวลาที่กำหนด

2) Environmental Impact Auditing คือ การประเมินและตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการตรวจสอบทุกระบบที่ก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากที่โครงการดำเนินการไประยะหนึ่ง เป็นการตรวจสอบที่ลงรายละเอียดและไม่กำหนดเวลาที่แน่นอน ในการตรวจสอบผู้ที่ทำการประเมินต้องได้รับการจดทะเบียนจากหน่วยราชการ และมีทีมผู้เชี่ยวชาญทุกด้านของโครงการ วิธีการที่นำมาใช้ในการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการดำเนินการ คือการประเมินและตรวจสอบติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อมหลังการดำเนินการ (Post Environmental Impact Evaluation and Auditing สำหรับวิธีดังกล่าว เป็นระบบการตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง ภายหลังจากการพัฒนาโครงการหรือกิจการเพื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบตามที่ได้ประเมินไว้ในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะกระทำเป็นครั้งคราว เพื่อให้ทราบว่าผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ได้ทำมาเป็นประจํา นั้นมีความสอดคล้องกับกฎระเบียบ มาตรฐาน มาตรการหรือไม่เพียงใด

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถที่จะจำแนกปัญหาการติดตามตรวจสอบออกได้เป็น 2 ประเด็นปัญหา ประเด็นแรกในเรื่องของบทบาทอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบ พบว่าจากเงื่อนไขต่างๆในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้ให้ความเห็นชอบตามมาตรา 50 วรรค 2 นั้นคณะกรรมการผู้ชำนาญการเองก็ไม่สามารถที่จะรับทราบถึงผลการติดตามตรวจสอบในการนำเสนอเงื่อนไข และมาตรการต่างๆไปปฏิบัติ ซึ่งในบางครั้งเงื่อนไขในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้กำหนดไว้ไม่สามารถทำได้ในสภาพความเป็นจริง ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานผู้อนุญาตบางหน่วยงาน ก็มักที่จะไม่นำเงื่อนไขที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการกำหนดไปผนวกไว้ในใบอนุญาตตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นเอาไว้ นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินการติดตามตรวจสอบก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้การติดตามตรวจสอบของหน่วยงานผู้อนุญาตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากมาตรการในการ

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า25-26

ติดตามตรวจสอบ มีภาระในค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างที่จะสูง และหน่วยงานผู้อนุญาตไม่มีงบประมาณมากพอ

ประเด็นที่สอง คือประเด็นปัญหาในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามมาตรา 50 วรรค 2 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 แล้ว โดยส่วนใหญ่ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแทบทุกฉบับจะมีการกำหนดเงื่อนไขของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้เจ้าของโครงการหรือกิจการจะต้องส่งรายงานการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินโครงการตามที่ได้รับอนุญาต โดยเจ้าของโครงการจะต้องเป็นผู้จัดทำรายงานดังกล่าว เพื่อส่งมาให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานผู้อนุญาต ดำเนินการพิจารณาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจสอบโครงการของเจ้าของโครงการ ทุกๆ 3 เดือนหรือ 6 เดือน ตามแต่ที่จะมีการกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในตัวรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากเจ้าของโครงการฝ่าฝืนไม่ยอมส่งรายงานการติดตามตรวจสอบ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการใดๆ อันเป็นการเอาผิดต่อเจ้าของโครงการได้ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติใดรองรับอำนาจของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในส่วนนี้ไว้ ในขณะที่หน่วยงานผู้อนุญาตสามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายถ้ามิได้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น

เมื่อวิเคราะห์จากอำนาจหน้าที่ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการติดตามตรวจสอบจะพบว่า ในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่เจ้าของโครงการจะไม่ดำเนินการส่งรายงานการติดตามตรวจสอบมาให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา จึงทำให้ไม่เกิดการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเองก็ไม่สามารถที่จะทราบได้ว่าเจ้าของโครงการได้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไข ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือผลจากการปฏิบัติตามเงื่อนไขจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร จากการที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการที่จะบังคับให้เจ้าของโครงการส่งรายงานการติดตามตรวจสอบนี้เองทำให้บางครั้ง เจ้าของโครงการบางส่วนได้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการส่งรายงานการติดตามตรวจสอบตามที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ

และสิ่งแวดล้อมกำหนด สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็จะมี การตรวจสอบ และเพิ่มมาตราเงื่อนไขในการติดตามตรวจสอบให้เจ้าของโครงการนำไปปฏิบัติเพิ่มเติม อีก ทำให้เจ้าของโครงการเกิดความรู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติอย่างไม่มีความเป็นธรรม เมื่อ เปรียบเทียบระหว่างเจ้าของโครงการที่เพิกเฉยต่อการส่งรายงานการติดตามตรวจสอบ ต่อ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการแก้ไขปัญหาในประเด็นแรกควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มในมาตรา 50 วรรค 2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จากเดิมที่ได้ให้อำนาจหน้าที่ในการ ติดตามตรวจสอบโครงการเป็นของหน่วยงานผู้อนุญาต เปลี่ยนเป็นให้มืองค์ประกอบขององค์กร ต่างๆ ดังต่อไปนี้เข้าไปร่วมทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบด้วย คือ หน่วยงานผู้อนุญาต สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(สผ.) คณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม(คชก.) และบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม รวมทั้งยังควรมีการกำหนดเพิ่มเติมไว้ในมาตรา 50 วรรค 2 ให้ใช้งบประมาณ ในการติดตามตรวจสอบมาจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ประกอบการ ซึ่งข้อดีของ มาตรการดังกล่าวคือ

1.สามารถทำให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการ และสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้ถึงปัญหาในการติดตามตรวจสอบ และสามารถแนะแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาจากการที่ได้มีการพิจารณาและกำหนดเงื่อนไขไว้ในรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และยังสามารถที่จะนำปัญหาจากการติดตามตรวจสอบไปกำหนดเป็น เงื่อนไขและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ได้ในโครงการต่อไปที่จะต้องมีการพิจารณา และกำหนดเงื่อนไขลงในรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

2.ทำให้ระบบในการติดตามตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเนื่องจากมี คณะกรรมการผู้ชำนาญการ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เข้ามาร่วมดำเนินการติดตามตรวจสอบอยู่ด้วย

แนวทางในการแก้ไขในประเด็นที่สอง คือนอกจากจะเพิ่มอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีอำนาจหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการตามข้อเสนอในประเด็น แรกแล้วนั้น ยังควรที่จะมีการกำหนดบทลงโทษไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม สามารถลงโทษเจ้าของโครงการทั้งในทางแพ่งและอาญาได้ ในกรณีที่มีการหลีกเลี่ยง
ไม่ยอมส่งรายงานการติดตามตรวจสอบ ให้แก่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ตามที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้กำหนดเอาไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม